

Välfärd

2/2018

TEMA VAL:

SÅ RÖSTAR MAN
i familjen

STABILT ÖVERTAG
för rödgröna
partier i norr

ALLT FÄRRE ÄR
MEDLEMMAR
i politiska
partier

**EKONOMISK
STANDARD FÖR
PENSIONÄRER**

SCB

Landsbygdens befolkning ökar nära huvudorter >>>

ges ut av

SCB, STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2018, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Anna Nyman	010-479 45 94
Chefredaktör	
Anna Blomén	44 39
Peter Gärdqvist	67 85
Hans Heggemann	68 10
Paula Kossack	60 05
Andreas Raneke	44 83
Matilda Hall,	47 39
layout, diagram	

REDAKTIONSRÅD

Petra Otterblad Olausson, ansvarig utgivare
Therese Hedlund
Mikael Schöllin
Stefan Svanström
Annica Wallerå

ADRESS

Tidskriften Välfärd
SCB
Box 24300, 104 51 Stockholm
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

Att prenumerera på Välfärd är gratis.

Beställ e-prenumeration:
www.scb.se/valfard

Beställ prenumeration av papperstidning:
prenumeration.valfard@scb.se

Frågor om prenumeration:
010-479 65 51

Omslagsfoto: Johnér bildbyrå

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

ISSN 1654-1502 (Online)

ISSN 1651-6710 (Print)

URN:NBN:SE:SCB-2018-A05T11801_pdf

Åtta.45 Tryckeri, maj 2018

Hur aktiva är vi i politiken?

I början av september är det val i Sverige och i det här numret av Välfärd finns därför flera artiklar som på olika sätt rör demokrati och valdeltagande. Du kan bland annat läsa om hur stor del av befolkningen som är medlemmar i politiska partier, hur väljaropinionen ser ut i olika delar av Sverige och om vilken betydelse familjemedlemmars valdeltagande har för om en person röstar eller inte.

SVERIGE HAR EN LÅNG TRADITION av att redovisa statistik inom demokratiområdet, men det sker också ständig utveckling av statistiken. Sedan år 2010 är innehållet i riksdagens databaser öppet för alla, och vi visar i en artikel hur dessa öppna data kan användas för att beskriva riksdagens arbete. Även på SCB pågår utveckling av statistiken, och i en intervju beskriver Mikaela Järnbert hur vi arbetar för att ta fram totalräknad statistik över valdeltagande i samband med höstens val.

STATISTIK INFÖR VALET handlar inte bara om demokratistatistik. Ekonomisk standard för pensionärer, hur befolkningsutvecklingen ser ut på landsbygden och hur många unga som inte tagit examen från gymnasieskolan och därmed ingår i kommunernas aktivitetsansvar är andra frågor som kan vara aktuella inför valet och som vi tar upp i detta nummer. Trevlig läsning!

Anna Nyman
anna.nyman@scb.se

VÄLKOMMEN TILL DEMOKRATIDAGEN!

Temat för årets demokratidag är Valen i Siffror. Henrik Ekengren Oscarsson, valforskarprofessor och föreståndare för SOM-institutet, modererar dagen.

Dagen bjuder på föredrag om opinionens rörelsemönster, valresultat på lokal- och riksnivå, SR:s Mediemätaren som ger en bild av politik i medier inför valdagen, samt data om nationella såväl som internationella regeringsbildningar. Dagen avrundas med en sammanfattande kommentar om vad som kännetecknade valrörelsen 2018.

Tid och plats: 21 september, 9.30-12.30. Karlavägen 100, Stockholm

Anmäl dig på www.scb.se

5 Bättre ekonomisk standard som pensionär än 10 år innan pensionen

Reallöneökning och tjänstepension påverkar

8 Regionala skillnader i väljarstödet

Rödgröna partier starkast i norr, Alliansen i Stockholm

10 Öppna data förenklar insyn i riksdagens arbete

Regeringspartierna röstar nästan alltid lika

13 Befolkningen ökar svagt på landsbygden

Landsbygdsbefolkningen växer i områden nära centralorter

” Landsbygdsbefolkningen har ökat i 152 kommuner.

18 Röstande – också en familjeangelägenhet

Valdeltagandet påverkas av om familjemedlemmar röstar

21 Intervju: Ny statistik om valdeltagande

22 Allt färre är medlemmar i politiska partier

Minskning sedan 1980-talet

24 Var femte arbetslös avvaktar att påbörja ett arbete

Hög andel i Sverige jämfört med övriga Europa

26 Statistikskolan: Demografiska statistikområden – en ny regional indelning under kommuner

28 Två av tio ungdomar inom kommunernas aktivitetsansvar

Målet är att stötta unga att läsa en gymnasieutbildning

30 NOTISER

Baksidan:
Aktiva medborgare i Sverige

Publikationer från SCB

■ Så blir Statistikforum 2018

I ett samhälle där allt fler pratar om hur saker känns blir kanske statistik över faktiska förhållanden viktigare än någonsin tidigare. Temat för årets Statistikforum är därför "Statistik för alla!".

Författaren Lena Andersson kommer tala om hur alla besvärande fakta inte är falska och att sanningen nog är en större prövning för människan än lögnen. Rebecka Cedering Ångström, director och forskare vid Ericsson Consumer and Industry Lab, kommer berätta om utmaningar och möjligheter med Artificiell Intelligens och hur relationen mellan människa och maskin är under ständig utveckling.

Statistikproducenternas utmaningar och möjligheter och hur mer offentliga data och statistik kan tillgängliggöras för fler blir tema för ett antal workshops som arrangeras i samarbete med den nya Myndigheten för digital förvaltning.

Fler av de medverkande presenteras i samband med att vi öppnar för bokning av platser i början av juni. Men, se till att redan nu boka in den 8 november 9.30-16.00 för Statistikforum 2018, i Garnisonen på Karlavägen 100 i Stockholm.

■ Personalutbildning är den vanligaste utbildningen

Bland vuxna personer mellan 25 och 64 år deltog 64 procent i utbildning under en tolv månadersperiod mellan 2015 och 2016. Kvinnor har deltagit i högre grad än män och icke-formell utbildning är mer vanligt förekommande än formell utbildning. Att många deltar i icke-formell utbildning är inte förvånande då 80 procent av denna utgörs av personalutbildning. Sex av tio sysselsatta i åldern 25-64 år deltog i personalutbildning.

Det var en högre andel av sysselsatta kvinnor som deltog i personalutbildning under en tolv månadersperiod än sysselsatta män. 63 procent av de sysselsatta kvinnorna deltog i minst en personalutbildningsaktivitet, jämfört med 56 procent av sysselsatta män.

Personalutbildning var mest vanligt bland högutbildade och därmed också i yrkesgrupper som kräver högskolekompetens.

Läs mer i *Vuxnas deltagande i utbildning – personalutbildning och andra former av utbildning*

■ Långsammare ökning i SCB:s nya befolkningsframskrivning

När SCB publicerade sin förra befolkningsframskrivning 2015 beräknades Sveriges befolkning att passera 11 miljoner år 2025. I årets beräkning antas det ta längre tid, fram till år 2028.

Förändringen beror bland annat på att Sverigefödda kvinnor föder färre barn. Nedgången i barnafödande började 2011, och har fortsatt och varit större än vad som antogs i den förra framskrivningen.

Även dödligheten minskar långsammare än förväntat i de flesta åldrar. Det gör att livslängden i denna framskrivning inte ökar i samma takt som tidigare antagits.

Fler förväntas också utvandra än vad som tidigare antagits. Det beror nästan uteslutande på att antalet utrikes födda som antas utvandra förväntas vara fler jämfört med föregående framskrivning.

Läs mer i *Sveriges framtida befolkning 2018-2070*

Prenumerera på Valfärd via e-post

Du vet väl att du kan prenumerera på Valfärd elektroniskt via vårt nyhetsbrev? Anmäl dig på www.scb.se/valfard. Där kan du också prenumerera på papperstidningen. Båda är gratis.

■ Störst andel kvinnliga chefer inom förskoleverksamhet och äldreomsorg

Chefen är fortfarande oftast en man. Bland anställda chefer (exklusive politiker, högre ämbetsmän och vd:ar) var 60 procent män och 40 procent kvinnor år 2016. Kvinnor som var chefer fanns i huvudsak i kvinnodominerade yrkesgrupper, medan männen fanns inom mansdominerade, som byggverksamhet och tillverkning. I alla branscher utom tre skiljer sig chefernas könsfördelning också ifrån de anställdas könsfördelning, med högre andel män bland cheferna än bland de anställda.

Störst andel kvinnliga chefer fanns inom utbildning samt inom hälso- och sjukvård och då i yrkesgrupperna Chefer inom förskoleverksamhet samt Chefer inom äldreomsorgen, med 92 respektive 86 procent kvinnor. Driftchefer inom bygg, anläggning och gruva var den chefsfunktion som hade störst andel män, 92 procent.

Läs mer i *Yrkesregistret med yrkesstatistik 2016*

Alla publikationer kan laddas ner som pdf:er från www.scb.se. Vissa av dem kan du även beställa tryckta.

Bättre ekonomisk standard som pensionär än tio år innan pensionen

Foto: Arnold Exconde, Unsplash

För de flesta sjunker inkomsterna i samband med att man går i pension. De flesta som har gått i pension de senaste åren har dock bättre ekonomisk standard som pensionärer än de hade när de var i yrkesverksam ålder mindre än tio år före pensionen.

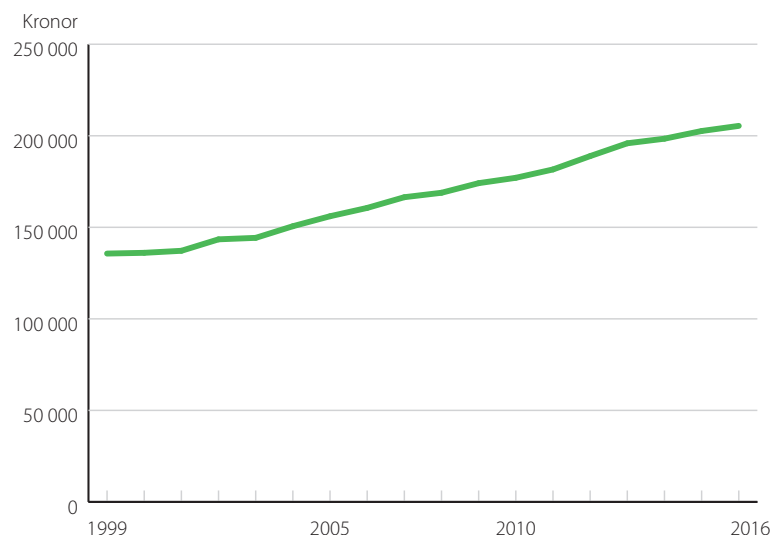
I förra numret av Valfärd skrev vi om hur den ekonomiska standarden har utvecklats i Sverige under 2000-talet. I den artikeln låg fokus på barnfamiljerna. Denna artikel ska handla om hur utvecklingen har varit för pensionärer. Ekonomisk standard är ett mått där man räknar om hushållets disponibla inkomst så att man kan jämföra inkomster oavsett hur många vuxna och barn som bor i hushållet.

DEN GRUPP I BEFOLKNINGEN SOM ÄR 65 ÅR

och äldre har, precis som befolkningen som helhet, haft en stor ökning av den ekonomiska standarden under 2000-talet. Den totala ökningen mellan 1999 och 2016, justerad för inflationen, var 51 procent. Ökningen kan till viss del förklaras av att de nya pensionärerna, de som tillkommit i gruppen 65 år och äldre sedan 1999, har högre pensioner än dem som har avlidit

DEN EKONOMISKA STANDARDEN BLAND PENSIONÄRER HAR ÖKAT

Ekonomisk standard för befolkningen 65 år och äldre 1999–2016, medianvärde i 2016 års priser.

Den ekonomiska standarden för personer i åldern 65 år och äldre har ökat varje år under 2000-talet. Den totala uppgången är cirka 50 procent. Den ekonomiska standarden beräknas utifrån hushållets disponibla inkomst och hushållets sammansättning av vuxna och barn.

Foto: Hans Bjurling, Jöhner

83 %

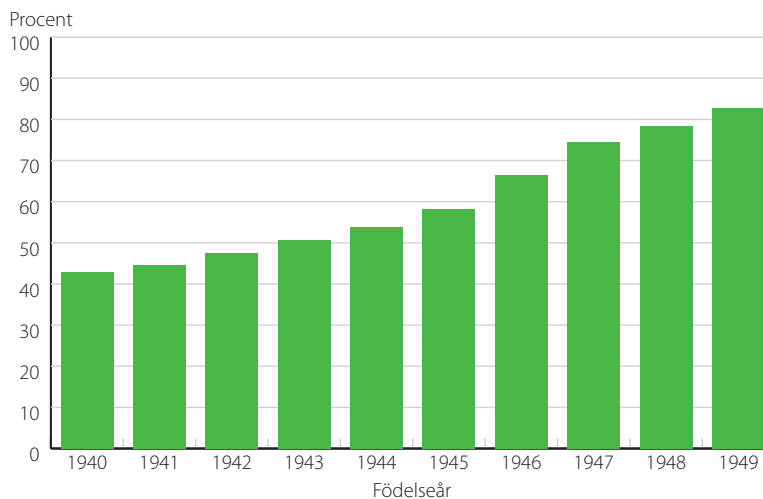
av dem födda 1949 hade högre ekonomisk standard när de var 67 år än som 50-åringar

sedan 1999. Detta beror bland annat på att de kvinnor som går i pension nu har förvärvsarbetat mer än de kvinnor som var pensionärer i slutet av förra seklet.

Dagens pensionärer har alltså bättre ekonomisk standard än dem som var pensionärer förr. Men hur ser den ekonomiska standarden ut för dem som är pensionärer i dag, jämfört med när de var i yrkesverksam ålder? Vi ska titta på utvecklingen av den ekonomiska standarden 1999–2016 för de så kallade 40-talisterna, det vill säga personer födda under 1940-talet. Det innebär att de 1999 var i åldrarna 50–59 år och 2016 i åldrarna 67–76 år.

MAJORITETEN AV 40-TALISTERNA HAR HÖGRE EKONOMISK STANDARD 2016 ÄN 1999

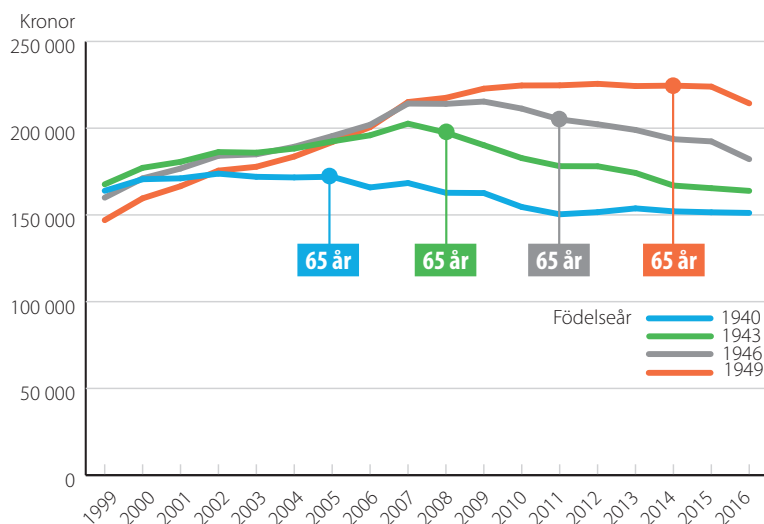
Andel med högre ekonomisk standard 2016 än 1999 efter födelseår

Av födda 1940 hade 43 procent högre ekonomisk standard 2016 då de var 76 år jämfört med 1999 då de var 59 år. Av födda 1949 hade 83 procent högre ekonomisk standard 2016 då de var 67 år jämfört med 1999 då de var 50 år.

ÖKANDE EKONOMISK STANDARD I YRKESVERKSAM ÅLDER

Ekonomisk standard 1999–2016, medianvärde, för födda 1940, 1943, 1946 och 1949

Diagrammet visar utvecklingen av den ekonomiska standarden för fyra åldersklasser födda på 1940-talet. Inkomsterna stiger för alla grupper upp till cirka 65 års ålder för att därefter börja sjunka. Minskningen är dock inte större än att inkomstnivån vid 70 års ålder är ungefär densamma som vid 56 år.

Att barnen flyttar hemifrån innebär oftast en kraftig ökning av den ekonomiska standarden för den eller de som är kvar i hushållet.

EN STOR MAJORITET I DENNA GRUPP hade högre ekonomisk standard 2016, som pensionärer, än de hade 1999 då de befann sig i yrkesverksam ålder. Detta gäller främst dem som 2016 relativt nyligen hade blivit pensionärer. Av dem födda 1949 hade 83 procent högre ekonomisk standard 2016, då de var 67 år, än de hade 1999 som 50-åringar. För dem födda 1948 var motsvarande andel 78 procent och även för dem födda 1943–1947 var andelen högre än 50 procent. För dem födda 1940–1942 hade cirka 45 procent en högre ekonomisk standard 2016 än 1999.

EN VIKTIG FÖRKLARING till den utveckling vi ser är att de yngre i den grupp vi studerar, de som föddes i slutet av 1940-talet, hade många år med stigande reallöner mellan 1999 och året de gick i pension. Detta innebär att den minskning av inkomsten som de allra flesta får när de går i pension inte blev större än att de hade ungefär samma ekonomiska standard det år de fyllde 70 år som de hade när de var 56 år.

EN BIDRAGANDE ORSAK till ökningen för många är också att de när de var 50 år, eller strax över, fortfarande hade hemmaboende barn i hushållet. Att barnen flyttar hemifrån innebär oftast en kraftig ökning av den ekonomiska standarden för den eller de som är kvar i hushållet. Som exempel kan nämnas att av dem som hade hemmaboende barn 1999, men inte 2016, var det cirka 95 procent som hade högre ekonomisk standard 2016 än 1999. Av dem som var ensamstående utan barn vid båda åren hade cirka hälften, både bland kvinnor och män, högre ekonomisk standard 2016 och av dem som var sammanboende utan barn både 1999 och 2016 hade drygt 40 procent högre standard 2016.

EN ANNAN FAKTOR som bidrar till att framför allt de yngre 40-talisterna har haft en bättre utveckling sedan 1999 än de äldre är att många av de yngre år 2016 är i den fas då de tar ut större delen av sin tjänstepension och sitt privata pensionssparande. Men även bland de äldre 40-talisterna, som oftast har låg tjänstepension och privat pension, ligger den ekonomiska standarden 2016 i paritet med nivån 1999.

Ökningen för de yngre beror också till viss del på att det 2016 var relativt många av dem som nyligen hade fyllt 65 år som fortfarande arbetade. Detta gäller dock främst åldrarna strax efter pension och inte i så stor utsträckning dem som har fyllt 70 år.

Hans Heggemann

arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik på SCB
010-479 68 10
hans.heggemann@scb.se

Johan Lindberg

arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik på SCB
010-479 60 64
johan.lindberg@scb.se

FAKTA

Medianvärde: Det mittersta värdet i redovisningsgruppen då de observerade värdena sorterats i stigande ordning.

Disponibel inkomst: I den disponibla inkomsten ingår alla inkomster. Det är dels inkomster av arbete, det vill säga lön och inkomst av näringsverksamhet, dels skattepliktiga transfereringar som sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning, föräldrapenning, A-kassa och pension, dels skattefria transfereringar som barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg, studiemedel, ekonomiskt bistånd och underhållsstöd. Dessutom ingår kapitalinkomster. Från summan av dessa belopp dras skatt, återbetalat studiemedel och utbetalat underhållsstöd.

Ekonomisk standard: För att jämföra disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett system med konsumtionsenheter som är relaterade till hushållets sammansättning av vuxna och barn. Den totala disponibla inkomsten för hushållet divideras med det antal konsumtionsenheter som hushållet består av. Systemet bygger bland annat på budgetberäkningar för olika hushållstyper.

Konsumtionsenheter

Ensamboende	1,00
Sammanboende par	1,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

Exempel: Ett sammanboende par med två barn har en disponibel årsinkomst på 490 000 kronor. Hushållet består av 1,51 + 0,52 + 0,42 = 2,45 konsumtionsenheter. Hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet blir då 490 000 kronor / 2,45 konsumtionsenheter = 200 000 kronor per konsumtionsenhet. Det innebär att hushållet har samma ekonomiska standard som en ensamboende person med en disponibel årsinkomst på 200 000 kronor.

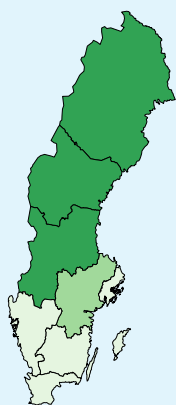
Regionala skillnader i väljarstödet

De rödgröna har störst väljarstöd i norra delen av landet, medan Alliansen är starkast i Stockholms län. Så ser väljaropinionen ut i ett regionalt perspektiv enligt SCB:s mätningar. I vissa regioner har opinionen svängt under mandatperioden, i andra har läget varit mer stabilt.

» Mellan valen ger opinionsundersökningar en fingervisning om hur väljaropinionen ser ut och förändras. SCB:s Partisynpatiuundersökning (PSU) visar opinionsläget i maj och november varje år. I november 2017 publicerades för första gången skattningen av ett hypotetiskt valresultat efter region, från maj 2014 och framåt. Därför kan vi nu titta närmare på var i landet partierna har störst väljarstöd och hur opinionen på regional nivå förändras mellan valen.

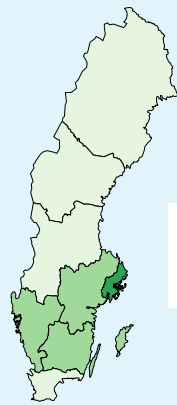
Stödet för partierna varierar i landet jämfört med hur det ser bland hela väljarkåren. Det som bland annat kan förklara regionala skillnader i väljarbeteende är att befolk-

ningssammansättning och näringsstruktur skiljer sig åt mellan olika regioner. Här har vi valt att dela in partierna i tre grupper: regeringspartierna (Socialdemokraterna och Miljöpartiet) samt Vänsterpartiet, allianspartierna, (Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet) och Sverigedemokraterna och tittat närmare på vilket väljarstöd de har i olika regioner med utgångspunkt i resultat från Partisynpatiuundersökningen under pågående mandatperiod. Uppdelningen i regioner är baserad på den så kallade NUTS-indelningen som används inom EU för statistikredovisning. I artikeln är Sverige indelat i sju regioner.

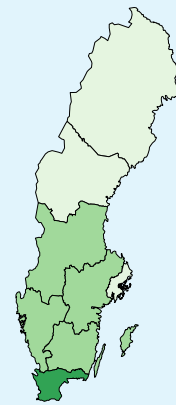

SKATTNING AV VALRESULTAT

Skattning av valresultat "om det varit val idag" november 2017 per region. Högre, lägre eller ungefär samma stöd jämfört med riksgenomsnittet.

Under riksnittet
Över riksnittet
Ingen skillnad mot riksnittet

REGERINGSPARTIERN + VÄNSTERPARTIET

De nuvarande regeringspartierna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, samt Vänsterpartiet – de rödgröna – har störst stöd i väljaropinionen i norra Sverige. I Norra Mellansverige samt Mellersta och Övre Norrland var det samlade väljarstödet för denna konstellation av partier cirka 55 procent i november 2017, det vill säga över riksgenomsnittet på 43 procent. Det är framför allt Socialdemokraterna som har starkt stöd i norra Sverige. Partiet har traditionellt ett starkt stöd där, vilket syns under den här mandatperioden också. I Stockholms län har partiet lägre stöd än riksnittet. Vänsterpartiet har tvärtom störst stöd i Stockholms län. Miljöpartiets stöd skiljde sig i november 2017 inte nämnvärt mot riksnittet i någon av regionerna.

ALLIANSEN

Det sammantagna stödet för allianspartierna är störst i Stockholms län, där man hade stöd av nästan hälften av väljarna i november 2017. I övriga regioner är stödet för allianspartierna lägre eller ungefär lika stort som riksnittet. Stödet för de fyra enskilda partierna ser dock till viss del olika ut i respektive region.

Moderaterna, som är det största partiet i Alliansen, har starkast stöd i Stockholms län. 29,1 procent skulle ha röstat på partiet i november 2017. Under mandatperioden har både Centerpartiet och Kristdemokraterna haft sitt starkaste stöd i Småland inklusive Öland och Gotland, men för Centerpartiet är det framförallt tydligt i slutet av mandatperioden. Liberalerna har under mandatperioden haft ett relativt jämnt väljarstöd i de olika regionerna, men något större stöd i Stockholms län.

SVERIGEDEMOKRATERNA

Sverigedemokraterna har under hela mandatperioden haft störst stöd i Södra Sverige, i november 2017 skulle 21 procent ha röstat på partiet om det hade varit val jämfört med nästan 15 procent i hela Sverige. I övriga regioner är stödet för partiet på samma nivå eller lägre än riksnittet. I Stockholms län och Mellersta och Övre Norrland var stödet svagast i november 2017, då man hade runt 11 procent av väljarstödet.

I några regioner har opinionen och ställningen mellan blocken skiftat

Genom de regelbundna mätningarna av väljaropinionen kan man se hur partisympatierna förändras mellan valen. Med regionalt uppdelad statistik ser vi också hur väljaropinionen har förändrats i regionerna under den innevarande mandatperioden. I några regioner har opinionen och ställningen mellan blocken skiftat. I exempelvis Södra Sverige har opinionsstödet generellt varit jämnt mellan de rödgröna partierna och Alliansen under mandatperioden men i november 2016 fanns en tydlig skillnad mellan dem.

I andra regioner har det varit en tydligare skillnad mellan blocken. I exempelvis Mellersta och Övre Norrland har de rödgröna varit det största blocket under hela mandatperioden, trots att stödet tycks ha sjunkit något.

Hur opinionen fortsatt förändras i både landet och de olika regionerna får vi se i kommande mätningar. Hur väljarkåren sen faktiskt röstar visar sig på valdagen i september.

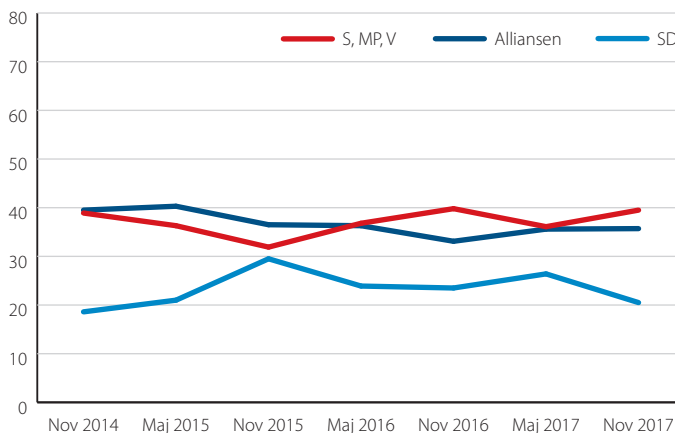
Regina Vilkenas
 arbetar med Partisympatiundersökningen på SCB
 010-479 41 18
 regina.vilkenas@scb.se

55%

av rösterna skulle de rödgröna ha fått i Mellersta och Övre Norrland i november 2017

JÄMNT MELLAN BLOCKEN I SÖDER

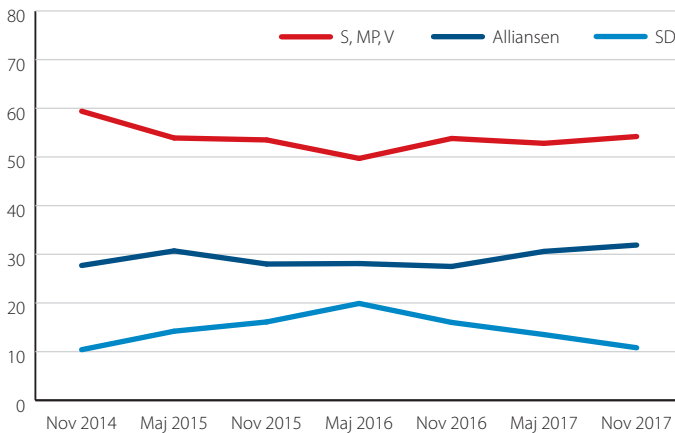
Skattning av valresultat "om det varit val idag" november 2014 – november 2017 för Södra Sverige. Procent

Södra Sverige är en av de regioner där opinionen har skiftat under mandatperioden, och det har varit relativt jämnt mellan de rödgröna partierna och Alliansen. I november 2015 skiljde det dessutom bara ett par procentenheter mellan Sverigedemokraterna och de rödgröna partierna.

STABIL LEDNING FÖR DET RÖDGRÖNA BLOCKET I NORR

Skattning av valresultat "om det varit val idag" november 2014 – november 2017 för Mellersta och Övre Norrland. Procent

I norra Sverige har de rödgröna partierna haft ett relativt stort övertag i opinionen i SCB:s alla mätningar under mandatperioden.

FAKTA

Partisympatiundersökningen genomförs två gånger per år, i maj och november. Urvalet består av 9 000 personer som är svenska medborgare och 18 år eller äldre och ungefär 50–55 procent svarar. I undersökningen ställs frågor om vilket parti man skulle rösta på om det vore ett riksdagsval de närmaste dagarna och vilket parti man står närmast/ sympatiserar med. Den här artikeln baseras på skattningen av ett valresultat vid ett hypotetiskt val vid undersökningstillfället och bygger på resultat från undersökningarna som genomförts från november 2014 till och med november 2017.

För att göra jämförelsen mellan regionerna och hela Sverige har vi delat in väljarstödet i tre kategorier: större stöd än i hela Sverige, stöd som ligger kring resultatet för hela Sverige och lägre stöd än i hela Sverige.

Nästa publicering är den 5 juni 2018

Regioner

Stockholms län

Småland med öarna: Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län

Östra Mellansverige: Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Örebro och Västmanlands län

Mellersta och Övre Norrland: Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län

Sydsverige: Blekinge och Skåne län

Västsverige: Hallands och Västra Götalands län

Norra Mellansverige: Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län

Öppna data förenklar insyn i riksdagens arbete

När Alliansen bildade regering 2010–2014 röstade de lika i näst intill samtliga omröstningar.

På samma sätt har Socialdemokraterna och Miljöpartiet röstat lika under nuvarande mandatperiod.

I opposition har dessa partier däremot röstat olika i en mängd frågor.

Denna typ av analyser möjliggörs av riksdagens öppna data.

Foto: Hans Wretling, Matton images

År 2010 öppnade riksdagen sina databaser så att alla som vill kan använda innehållet fritt.

Dessa öppna data är ett viktigt verktyg för att ge insyn i riksdagens arbete och beslut. Offentlighetsprincipen har varit grundlagsreglerad sedan 1700-talet och ger medborgare rätt till insyn i och tillgång till information om statens och kommunernas verksamhet. Men även om rätten har funnits har informationen inte alltid varit lättåtkomlig, speciellt när det handlar om stora mängder information.

SCB:S VALSTATISTIK har sedan lång tid tillbaka redovisat parti, kön och ålder för de ledamöter som väljs in vid riksdagsvalet. Men riksdagens öppna data kan även berätta om vad dessa invalda gör under mandatperioden, vilka positioner de har, vilka utskott de sitter i, hur de arbetar med propositioner och motioner samt hur de röstar.

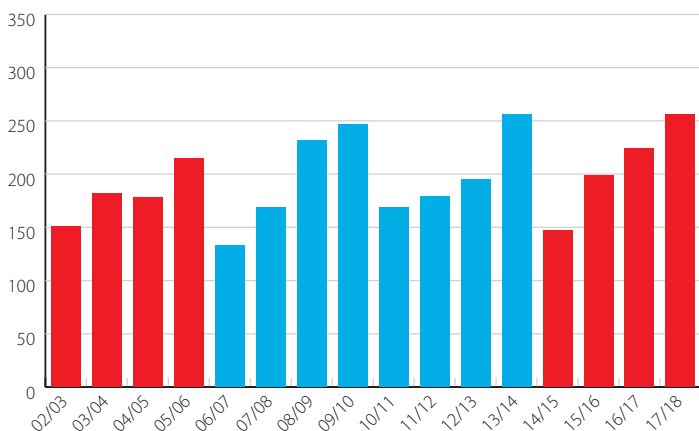

Först propositioner läggs det första riksdagsåret

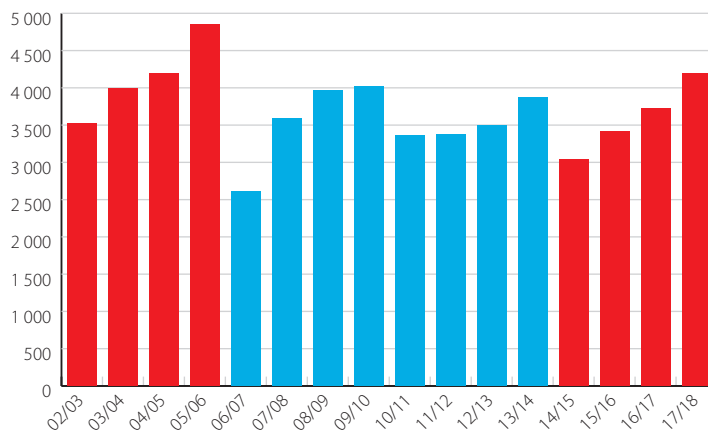
En proposition är ett förslag från regeringen till riksdagen om till exempel en ny lag, ändringar av redan gällande lagar eller förslag till riktlinjer av olika slag. Under de fyra senaste mandatperioderna har antalet lagda propositioner legat på i genomsnitt 200 per riksdagsår (höst + vår). Mandatperioderna följer samma mönster oavsett politiskt styre: Först propositioner läggs det första riksdagsåret och flest det sista. Det samma gäller antalet motioner, men antalet motioner är betydligt fler. Under de senaste fyra mandatperioderna har det i snitt lagts 3 700 motioner varje riksdagsår. En motion är ett förslag som kan komma från en eller flera riksdagsledamöter.

FLEST PROPOSITIONER OCH MOTIONER I SLUTET AV MANDATPERIODERNA

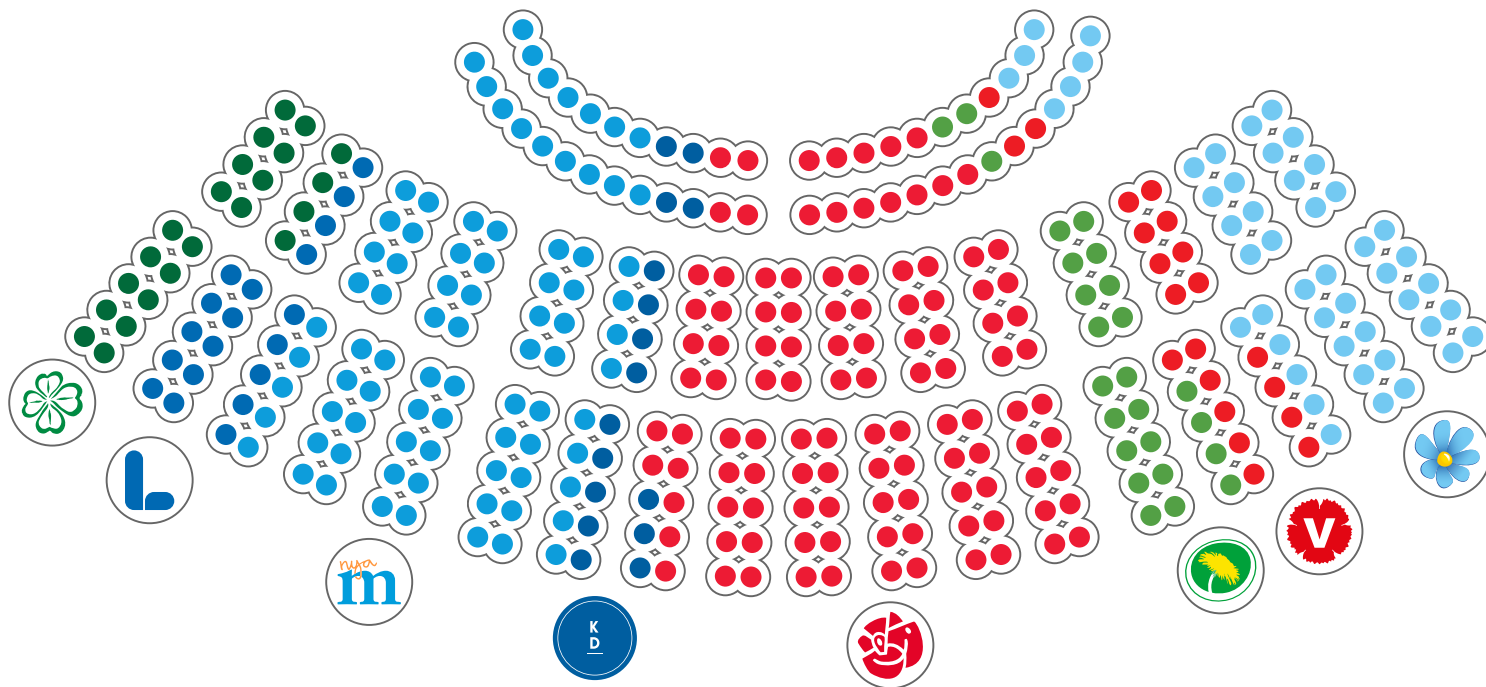
Antal propositioner per riksdagsår

Antal motioner per riksdagsår

De röda staplarna visar åren med Socialdemokraterna som största regeringsparti och de blå staplarna visar åren då Alliansen bildade regering. Oavsett regering har såväl antalet propositioner som antalet motioner varit flest i slutet av mandatperioderna.

Illustrationen visar mandatfördelningen i riksdagen 2014 efter parti.

FAKTA:

Artikeln bygger på riksdagens öppna data. Uppgifterna omfattar bland annat:

- Dokument så som motioner, propositioner och beslut. Vissa dokumenttyper finns från 1961.
- Ledamöter som sitter och har suttit i riksdagen. Uppgifterna inkluderar information om ledamoten, uppdrag samt vad ledamoten har gjort och sagt.
- Voteringar i ärenden där kammarens ledamöter varit oense i frågor. Uppgifterna finns från och med riksmötet 2002/03.

Analyserna i artikeln bygger på uppgifter för mandatperioderna 2010–2014 och 2014–2018. För den nuvarande mandatperioden, 2014–2018, ingår data till och med april 2018.

Du når riksdagens öppna data via <https://data.riksdagen.se/>

REGERINGSPARTIERNA RÖSTAR NÄSTAN ALLTID LIKA

Andel omröstningar där partier har röstat lika. Procent

Mandatperioden 2010–2014

	C						
FP/L	99,4	FP/L					
KD	99,3	99,6	KD				
M	99,6	99,8	99,6	M			
MP	43	43	43	43	MP		
S	45	46	45	46	53	S	
V	25	25	25	25	58	52	V
SD	57	58	58	58	19	25	10

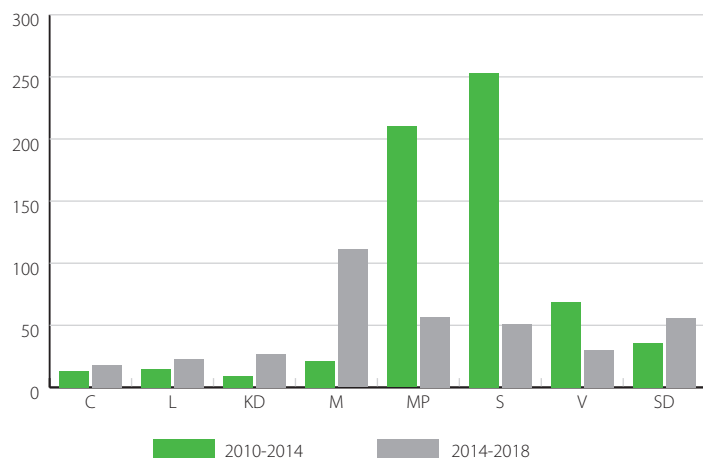
Mandatperioden 2014–2018

	C						
FP/L	70	FP/L					
KD	69	70	KD				
M	68	69	68	M			
MP	55	61	57	56	MP		
S	55	61	57	56	99,6	S	
V	38	41	38	36	71	71	V
SD	28	31	31	32	46	46	30

Matrisen visar i hur stor andel av omröstningarna som partier röstade lika. Mandatperioden 2010–2014 röstade till exempel KD och C lika i 99,3 procent av omröstningarna. S och MP röstade lika drygt hälften av gångerna. Mandatperioden 2014–2018 har KD och C hittills röstat lika i 69 procent av omröstningarna medan S och MP har röstat lika i 99,6 procent av fallen. För den nuvarande mandatperioden, 2014–2018, ingår data till och med april 2018.

AVVIKANDE RÖSTNING VANLIGARE I OPPOSITION

Antalet tillfällen en ledamot röstat emot partimajoriteten, efter parti

Under åren i opposition 2010–2014 röstade socialdemokratiska ledamöter emot partimajoriteten vid drygt 250 tillfällen. Under åren i regeringen 2014–2018 har det hittills hänt 50 gånger. Samma mönster ser vi hos alliansen. I regeringsställning hände det 60 gånger att en ledamot röstade emot sitt parti. I opposition under de senaste åren har det hänt vid 180 tillfällen. Uppgifterna i diagrammet tar inte hänsyn till hur många mandat partierna har.

RIKSDAGENS ÖPPNA DATA ger alltså även en inblick i hur partier och ledamöter röstar i olika ärenden. Det framgår tydligt att regeringspartierna har hållit ihop sitt röstande. Åren 2010–2014 röstade Alliansen gemensamt i nästan alla frågor och 2014–2018 har Socialdemokraterna och Miljöpartiet hittills gjort detsamma.

Med hjälp av öppna data kan man även se i vilken utsträckning enskilda ledamöter röstar emot partimajoriteten. Skillnaden blir tydlig mellan mandatperioderna för framförallt Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Moderaterna. Antalet avvikelser har under båda mandatperioder varit mer frekventa då partierna är i opposition.

Mikaela Järnbert

arbetar med demokratistatistik på SCB
010-479 42 43
mikaela.jarnbert@scb.se

” Det framgår tydligt att regeringspartierna har hållit ihop sitt röstande.

Befolkningen ökar svagt på landsbygden

Inte någon gång under modern tid har folkökningen varit så stor som mellan 2010 och 2016. Mest ökar befolkningen i Sveriges tätorter. På landsbygden är det skillnad mellan områden som ligger nära respektive längre från kommunernas centralorter. >>>

152

av landets kommuner har en växande landsbygdsbefolkning

Idag bor de flesta i en tätort, närmare bestämt 87 procent av Sveriges befolkning. De regionala skillnaderna i landet är dock stora och det finns kommuner där så gott som samtliga bor i huvudorten eller kommunens centralort. För 60 procent av landets kommuner är centralorten dominerande, då minst hälften av invånarna återfinns där. För Stockholmskommunerna Järfälla, Salem, Solna, Sundbyberg och Tyresö återfinns mer än 99 procent av invånarna i kommunens huvudort. Om man vänder på det så har Bergs kommun i Jämtlands län istället störst andel boende utanför tätort. Där återfinns över 60 procent av befolkningen på landsbygden. För 13 av landets kommuner återfinns fler än hälften av invånarna på just landsbygden.

BEFOLKNINGEN PÅ LANDSBYGDEN har inte ökat sedan 1980-talet. Under senare år har det dock skett en viss ökning i de delar som ligger utanför tätorterna och räknas som landsbygd. Mest har tätorterna vuxit, tätorternas befolkning har ökat med över en halv miljon mellan 2010 och 2016, medan landsbygdens tillväxt ligger på 16 000 personer. Utvecklingen på landsbygden skiljer sig åt mellan länen. I de fem Norrlandslänen minskade landsbygdsbefolkningen. Även Värmland och Gotland har en minskande landsbygdsbefolkning men övriga län har en ökande landsbygdsbefolkning där Stockholm, Uppsala och Västra Götaland ökat mest räknat i antal personer. 261 av landets 290 kommuner har haft en befolkningsökning i tätorterna sedan 2010. Högst procentuell ökning har Sundby-

berg haft. Där ökade befolkningen med 24 procent mellan 2010 och 2016. Även Knivsta hade en befolkningsökning på över 20 procent. Bland de kommuner vars tätorter har minskat mest finns Sorsele och Arjeplog där befolkningen minskade med 8 respektive 7 procent. För landsbygden har befolkningen ökat i 152 av landets kommuner. Störst förändring har Täby i Stockholms län haft. Där har befolkningen utanför tätorterna vuxit med 167 procent. Det beror på nybyggnationen som ligger utanför en tätort och som antagligen kommer att ingå i en tätort vid nästa avgränsning. I Överkalix i Norrbottens län och Malå i Västerbottens län bodde det 13 procent färre utanför tätorterna i respektive kommun år 2016 jämfört med 2010.

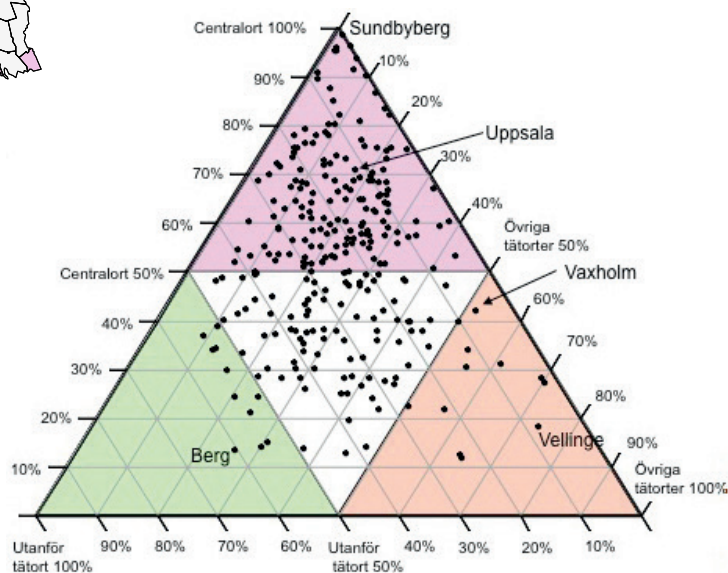
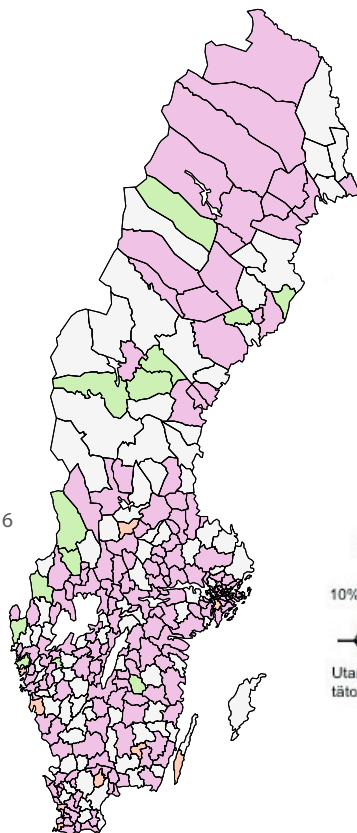

Befolkningen på landsbygden växer vanligtvis mer i de delar som ligger nära centralorten.

I 13 KOMMUNER BOR MER ÄN HÄLFTEN AV BEFOLKNINGEN PÅ LANDSBYGDEN

Befolkningens fördelning inom kommunerna, 2016

- Över 50% boende i centralorten
- Över 50% boende i övriga tätorter
- Över 50% boende på landsbygd
- Övriga kommuner

Med ett triangelndiagram visas befolkningens fördelning mellan kommunernas centralorter, övriga tätorter och landsbygd. Varje punkt i diagrammet motsvarar en kommun. Längs triangelns sidor kan man läsa av hur stor andel av varje kommuns befolkning som återfinns inom de tre klasserna genom att följa punkten ut mot kanten med hjälp av stömlinjerna. Om en kommun ligger inom ett färgat område återfinns över 50 procent av kommunens befolkning inom den klassen och ju närmare en punkt är en av de tre spetsarna desto mer dominerande är klassen. Exempelvis återfinns Sundbyberg i den absoluta toppen då 100 procent av invånarna bor i centralorten och ingen utanför. För Vellinge är istället befolkningen mer spridd på övriga tätorter som Höllviken och Skanör med Falsterbo med flera. Totalt bor 74 procent av Vellinges invånare i de övriga orterna jämfört med 18 procent i centralorten och 8 procent på landsbygden.

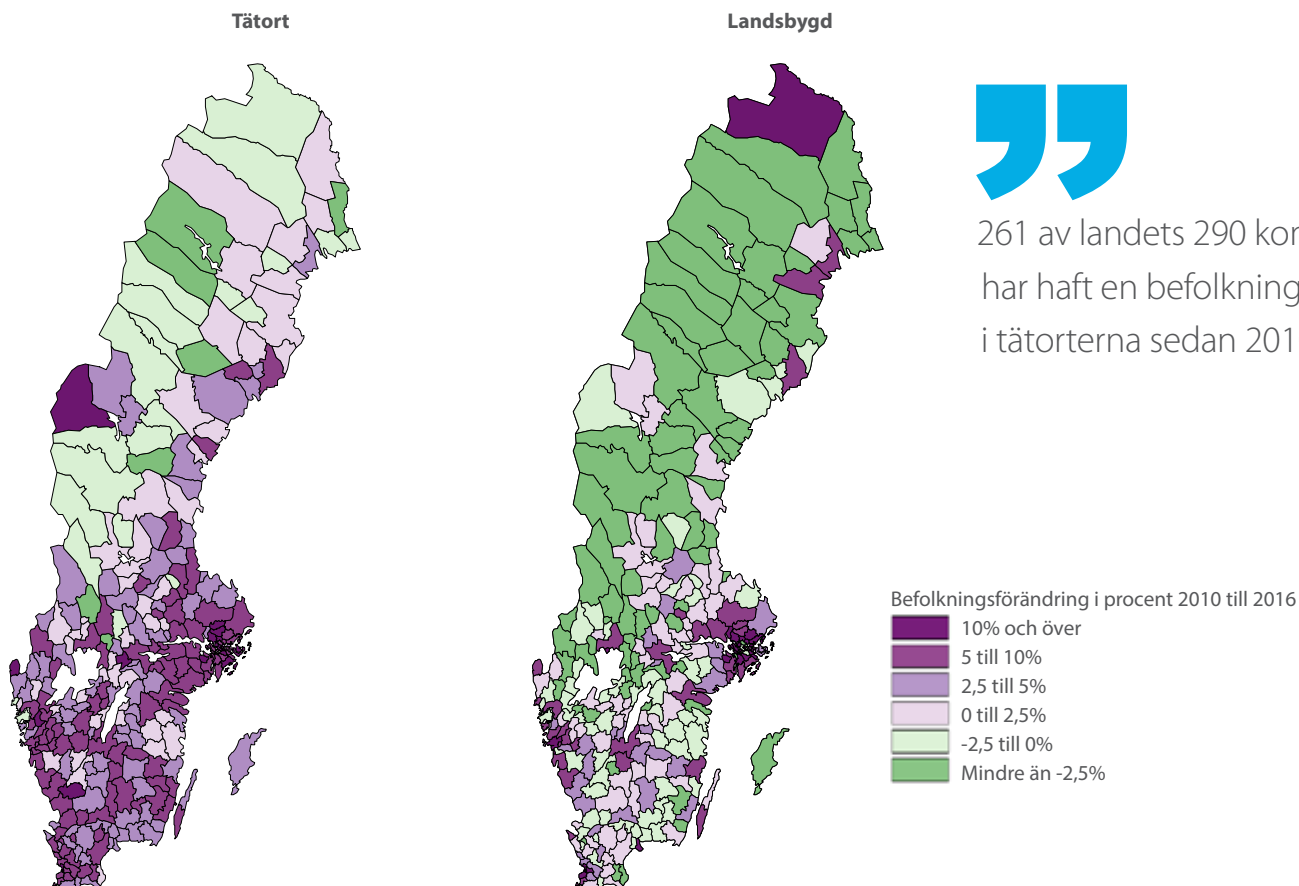
MER ÄN HÄLFTEN av landets kommuner har haft en ökande befolkning både i tätorterna och på landsbygden sedan 2010. Detta märks tydligast bland kommuner som har universitetsorter men även bland kommuner längs med kusten och södra delarna av landet som har residensstäder och större städer. Befolkningsstillväxten i de större städerna kan även innebära en ökad befolkning i kommunerna som ligger nära. Det gäller till exempel Krokom i Jämtland, som ligger nära Östersund, och Boden och Piteå i Norrbotten, som angränsar till Luleå. För 26 av landets kommuner har befolkningen istället minskat i både tätorterna och på landsbygden mellan 2010 och 2016. Flertalet av dessa kommuner återfinns i norra Sveriges inland där avstånden till större befolkningscentra ofta är längre.

Foto: Araxxa Esteve, Unsplash

152 AV SVERIGES KOMMUNER HAR ÖKANDE BEFOLKNING PÅ LANDSBYGDEN

Befolkningsförändring för kommunernas tätorter och landsbygd mellan 2010 och 2016. Procent

261 av landets 290 kommuner har haft en befolkningsökning i tätorterna sedan 2010.

Folkmängden ökade i majoriteten av Sveriges kommuners tätorter mellan 2010 och 2016 medan den minskade i 29 kommuners tätorter. Befolkningen på landsbygden ökade i drygt hälften av kommunerna. Många av kommunerna med en minskad folkmängd ligger i landets norra delar.

60%

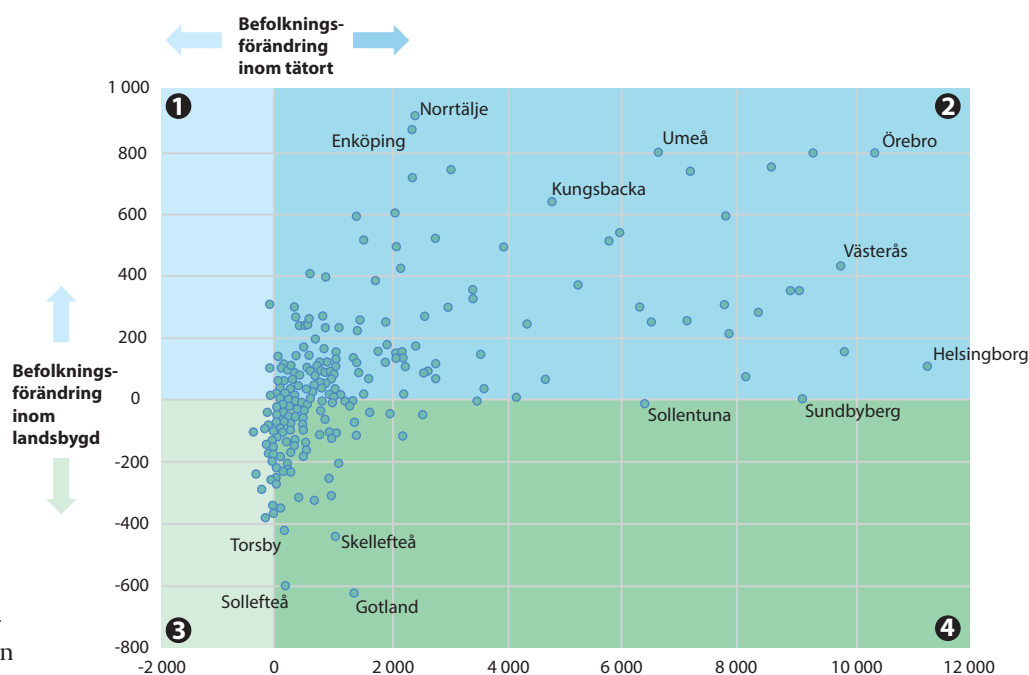
av befolkningen i Bergs kommun återfinns på landsbygden

BEFOLKNINGEN PÅ LANDSBYGDEN växer vanligtvis mer i de områden som ligger nära en tätort. Det blir tydligt när vi tittar närmare på befolkningsförändringarna i kommunernas olika delar. Ett exempel är Uppsala län. Folkmängden ökade i samtliga kommuner i Uppsala län mellan 2010 och 2016. Knivsta var raketen med nästan 18 procent befolkningsökning medan Östhammar haft en mer blygsam ökning med 2 procent. Om vi delar upp kommunerna i fyra delar går det att se var i kommunerna det sker befolkningsförändringar. Här räknas huvudorten eller centralorten som en del, övriga tätorter som en del och landsbygden som två delar. Vi skiljer på landsbygd som ligger inom 5 kilometer från centralorten och övrig landsbygd som ligger längre från centralorten.

I Uppsala län växer landsbygdsbefolkningen nära centralorten i samtliga kommuner, det märks tydligast för kommunerna Uppsala och Enköping. Här ökade befolkningen på landsbygden nära centralorten med 17 respektive 27 procent mellan åren 2010 och 2016. Befolkningen på den övriga landsbygden uppvisar en nord/sydlig axel där de norra kommunerna Älvkarleby, Tierp, Östhammar och Heby har en så gott som oförändrad eller negativ befolkningsutveckling. För Uppsalas del ökar befolkningen istället med 1 200 personer, eller 7 procent, men även Enköping, Knivsta och Håbo har en positiv befolkningsförändring för den övriga landsbygden.

149 KOMMUNER HAR BEFOLKNING SOM ÖKAR BÅDE I TÄTORT OCH LANDSBYGD

Befolkningsförändring mellan 2010 och 2016. Antal

I flera av landets kommuner hittar man en tydlig korrelation mellan befolkningsförändringen i tätorterna och på landsbygden. Kommunerna i det övre högra fältet (2) har en ökning av befolkningen både inom tätorterna och på landsbygden. Som exempel har Örebro ökat med 10 400 personer i tätorterna och landsbygden har ökat med 800 personer mellan 2010 och 2016. I Torsby kommun i Värmland har tätorterna ökat med knappt 200 personer medan befolkningen utanför tätorterna minskat med över 400 personer. Även Sollefteå kommun har en mindre ökning i tätorterna samtidigt som befolkningen på landsbygden minskat med 600 personer. I detta diagram ingår inte Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala.

1. Tre kommuner har en befolkningsökning utanför tätorterna medan befolkningen i tätorterna minskar.
2. Befolkningsökning både inom tätorterna och på landsbygden utanför tätorterna för 149 kommuner.
3. Befolkningsminskning både i tätorterna och på landsbygden. Här återfinns 26 av landets kommuner.
4. I 112 av landets kommuner ökar befolkningen i tätorterna samtidigt som befolkningen minskar på landsbygden.

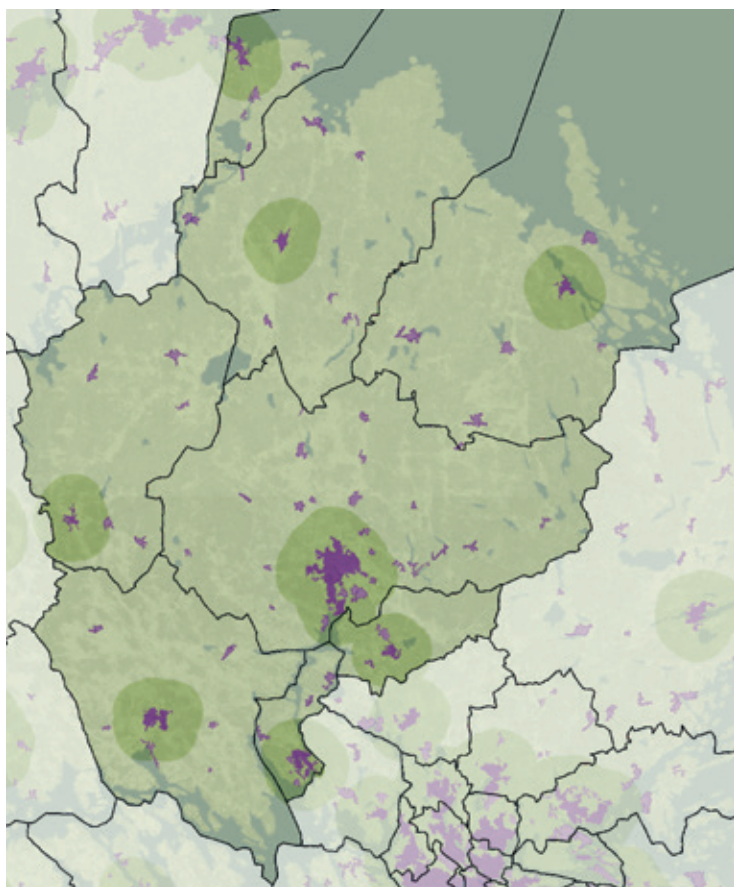
99%

av invånarna i Järfälla och Salem i Stockholms län bor i kommunens huvudort

FAKTA

Beräkningarna har möjliggjorts med Geografiska Informationssystem (GIS). För den här artikeln har Skatteverkets befolkningsregister från 2010 och 2016 kopplats till Lantmäteriets fastighetsregisters adressdel för att få så exakta uppgifter som möjligt för boende. Kommunerna har sedan delats upp i fyra typologier. Tätortsavgränsningen från 2015 har grupperats utifrån om de varit centralorter eller övriga tätorter. Områden utanför tätort, i vardagligt tal landsbygden, har även den delats upp i två delar: landsbygd inom 5 km från huvudorten och övrig landsbygd. En tätort har sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och avgränsas av SCB.

UPPSALA LÄN EFTER KOMMUNERNAS SAMMANSÄTTNING AV TÄTORTER OCH LANDSBYGD, 2015

Kommuntypologi

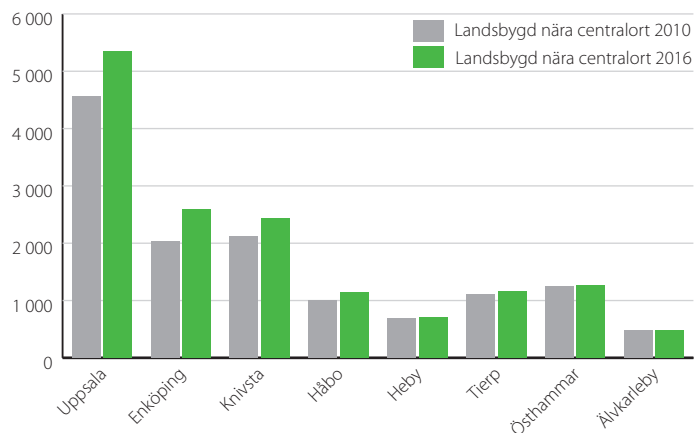
- Centralort (huvudort)
- Övrig tätort
- Landsbygd nära centralort
- Övrig landsbygd

FÖR HELA LANDET ökar befolkningen på landsbygden nära huvudorten med 21 000 personer mellan 2010 och 2016. För den övriga landsbygden har befolkningen däremot minskat, 5 000 färre personer bor på den landsbygd som ligger mer än 5 kilometer från centralorten. Totalt ger det en positiv landsbygdsutveckling i Sverige med 16 000 personer.

Flera faktorer har betydelse när det gäller befolkningsförändringar runt om i landet. En är att det sker flyttar från en annan del av kommunen eller en annan del av landet. En annan är att människor flyttar till Sverige från andra länder. Under perioden 2010 till 2016 har invandringen varit på historiskt höga nivåer, vilket är en orsak till varför många tätorter och landsbygden har haft en ökande befolkning. Flyttningarna kan även gå åt motsatt håll då människor flyttar från tätorten eller landsbygden, till en annan del av landet eller till ett annat land. Befolkningsförändringar kan även bero på att det föds fler eller färre än vad det avlider.

ENKÖPING HAR HÖGST PROCENTUELL BEFOLKNINGSÖKNING PÅ LANDSBYGDEN NÄRA CENTRALORTEN

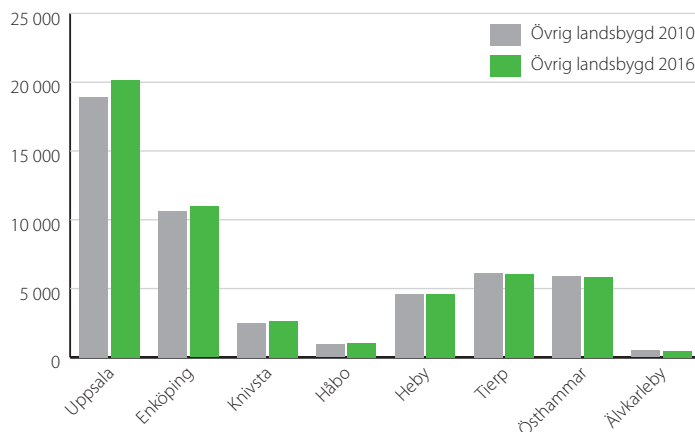
Antal personer boende på landsbygd nära centralorten 2010 och 2016 efter kommuner i Uppsala län

Samtliga kommuner i Uppsala län har haft en ökning av antalet personer som bor på landsbygden nära centralorten mellan 2010 och 2016.

HÅBO HAR HÖGST PROCENTUELL BEFOLKNINGSÖKNING PÅ ÖVRIG LANDSBYGD

Antal personer boende i övrig landsbygd 2010 och 2016 efter kommuner i Uppsala län

Det bodde drygt 1 200 fler personer på den övriga landsbygden i Uppsala kommun 2016 jämfört med 2010.

Stefan Svanström

arbetar med geografiska informations-system på SCB
010-479 45 58
stefan.svanstrom@scb.se

Röstande – också en familjeangelägenhet

Att föräldrar röstar spelar roll för om barnen röstar. Men i särklass störst påverkan på varandras benägenhet att rösta har personer som är i ett förhållande.

Foto: Arnaud Jaegers, Unsplash

96%

var valdeltagandet bland de vars partner röstade i 2010 års val till kommunfullmäktige

» Det svenska valdeltagandet är högt i ett internationellt perspektiv. Vi befinner oss också i en positiv trend då de tre senaste valen haft ett stigande valdeltagande på alla nivåer i den svenska demokratin. I valet 2002 röstade 78 procent i kommunfullmäktigevalen. I 2014 års val var andelen 83 procent. En liknande ökning av valdeltagandet ses i såväl riksdagsval som i val till landstingsfullmäktige. Valdeltagandet är däremot lägre än på 1970- och 80-talen. Högst var valdeltagandet 1973 då drygt 90 procent röstade i valet till kommunfullmäktige.

Förutsättningarna för ett högt valdeltagande är goda i Sverige. Valdagen är förlagd till en söndag och den är densamma för val till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige, det behövs ingen registrering i förväg för att bli röstberättigad och det är enkelt att förtidsrösta. Även valrörelsen och hur väl partierna lyckas lyfta fram konfliktlinjer som engagerar har visats spela roll för hur många som i slutändan röstar.

VALDELTAGANDET ÄR LIKVÄL OJÄMLIKT då alla grupper i samhället inte röstar i samma utsträckning. På individnivå brukar benägenheten att rösta ofta förklaras av att resurstarkare personer är mer politiskt aktiva: höginkomsttagare röstar i högre utsträckning än låginkomsttagare, högutbildade röstar i högre utsträckning än personer med kortare utbildning och så vidare. Dessa skillnader är sedan tidigare klarlagda i valstatistiken och är inte unika för Sverige på något sätt.

Andelen röstande är inte heller lika stor bland utrikes som bland inrikes födda. Och valdeltagandet är särskilt lågt bland utländska medborgare som endast får rösta i val till kommun- och landstingsfullmäktige. Av inrikes födda röstade 86 procent i valet till kommunfullmäktige år 2010. Motsvarande andel bland utrikes födda svenska medborgare och utländska medborgare var 72 respektive 36 procent. Att valdeltagandet är lägre bland utländska medborgare kan bero på flera faktorer. Det kan bland annat röra sig om personer som inte varit i Sverige någon längre

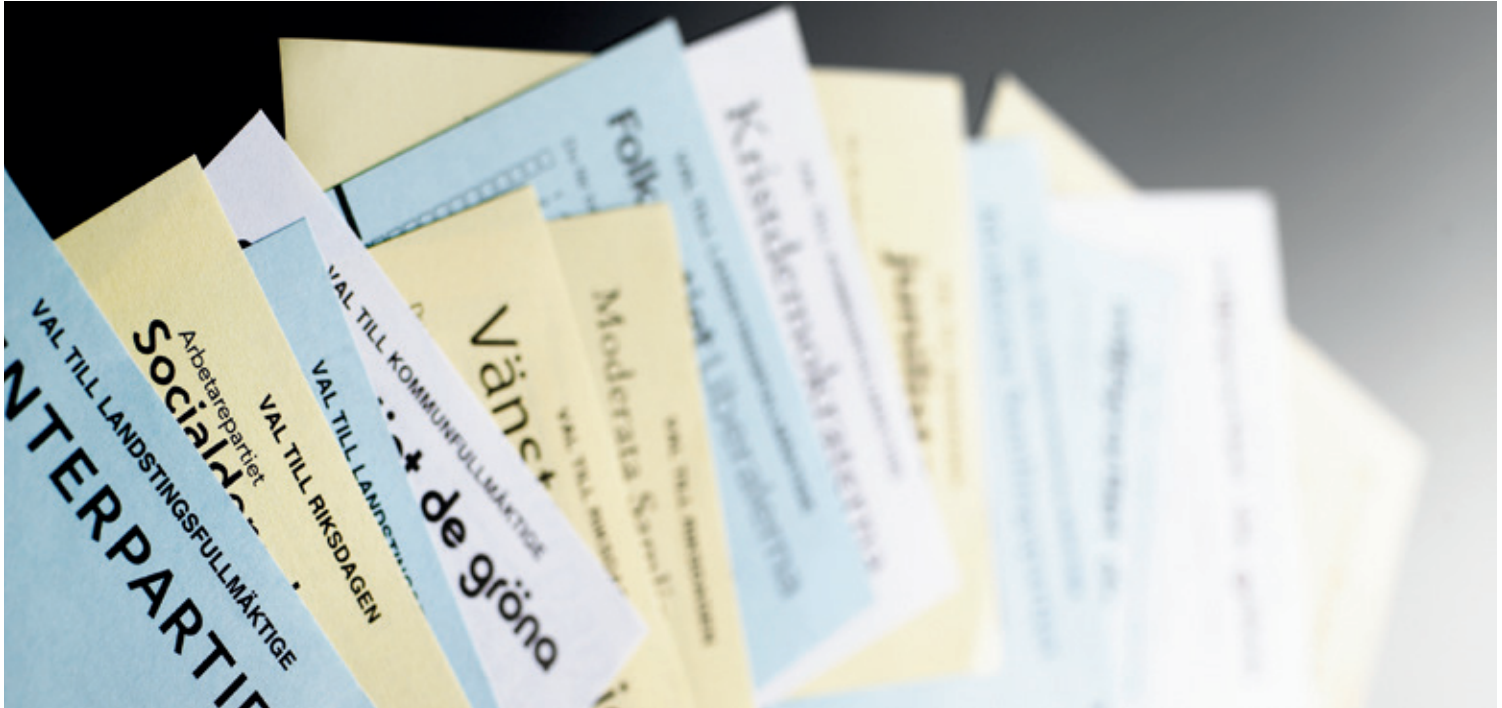

Foto: Per Måktalo, Johnér

Om dina familjemedlemmar röstar är sannolikheten hög att även du röstar

tid och därför kan ha en lägre motivation att delta i ett val. Att sakna rösträtt till riksdagsvalet är också en faktor som får förmodas ha en dämpande effekt på benägenheten att rösta i de övriga två valen.

På senare tid har framförallt dansk forskning visat att röstande i stor utsträckning också är en social handling. Om de personer vi umgås och lever tillsammans med röstar är sannolikheten också större att vi kommer rösta. Tidigare har det inte varit möjligt att testa den här typen av samband på svenska förhållanden i någon större omfattning. I och med att totalräknade uppgifter om valdeltagande i 2010 års val har sammanställts är det numera möjligt att studera nya aspekter av röstning. Och sambanden visar sig vara tydliga även i Sverige.

OM FÖRÄLDRAR RÖSTAR ELLER INTE har betydelse för om barnen röstar. Valdeltagandet bland de vars mammor röstade i 2010 års kommunfullmäktigeval var 87 procent, vilket var 18 procentenheter högre än bland de vars mammor inte röstade.

Liknande mönster hittar vi om vi studerar de vars pappor röstade, respektive lät bli att rösta.

De skillnader vi beskriver gäller samtliga röstberättigade i 2010 års kommunfullmäktigeval. Skillnaderna blir än större när vi studerar hur det ser ut bland utrikes födda svenska medborgare och utländska medborgare. Bland utrikes födda svenska medborgare röstade 77 procent av de vars mamma röstade, vilket är högre i jämförelse med de vars mammor lät bli. Liknande mönster, om än på lägre nivåer, går att se bland utländska medborgare.

DEN ALLRA STÖRSTA SKILLNADEN i valdeltagande hittar vi när vi studerar de som har en maka/make, partner eller sambo. Bland de par som bor ihop och där någon röstade var valdeltagandet 96 procent, vilket kan jämföras med 32 procent bland de som är i en relation där partnern inte röstade.

Andelen som deltog i valet till kommunfullmäktige bland de vars partner röstade var 92 procent bland utrikes födda >>>

FAKTA

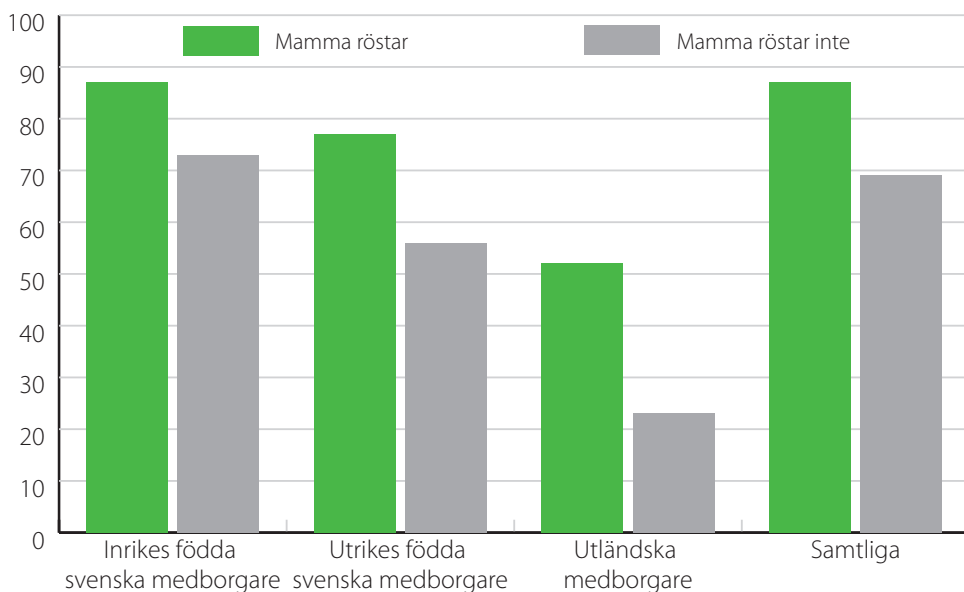
Artikeln bygger på ett datamaterial från Uppsala universitet där totalräknade uppgifter om valdeltagandet i 2010 års val har sammanställts.

Logistisk regressionsanalys

För att studera hur flera saker samtidigt hänger samman med valdeltagandet har vi gjort logistiska regressionsanalyser. I de analyserna kan vi studera hur flera olika förklarande variabler samvarierar med den variabel som ska förklaras, i detta fall om en person har röstat eller inte i kommunfullmäktigevalen. I modellerna har vi som förklarande variabler använt oss av demografiska uppgifter som kön, ålder, om man har barn, eller en partner. Socioekonomiska variabler som vi använt är utbildning, inkomst, sysselsättning och om man äger eller hyr sin bostad. Var man bor kan också spela roll och därför har vi även använt kommuntyp klassad enligt SKL:s kommungrupper och andelen utrikes födda personer bland röstberättigade i det egna valdistriktet.

HÖGRE VALDELTAGANDE NÄR MAMMA RÖSTAR

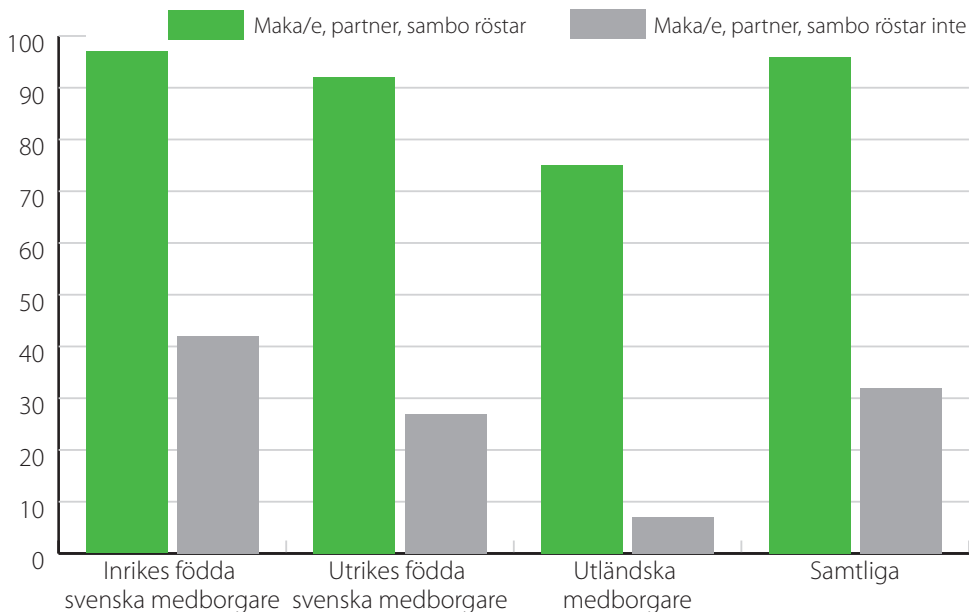
Andel som röstade i kommunfullmäktigevalen 2010, efter mammans röstande. Procent

Det är en större andel av de vars mamma röstar som också själva röstar. Störst är skillnaden för utländska medborgare. Bland dessa skiljer det sig nästan 30 procentenheter beroende på om mamman röstade eller inte.

NÄSTAN ALLA VARS PARTNER RÖSTAR RÖSTAR OCKSÅ SJÄLVA

Andel som röstade i kommunfullmäktigevalen 2010, efter maka/e, partner eller sambos röstande. Procent

Det är vanligare att rösta om ens partner också gör det än om partnern inte gör det. Störst skillnad i andelen röstande återfinns bland utländska medborgare.

LÄS ÄVEN

Forskare vid Uppsala och Göteborgs universitet har studerat om valdeltagandet ökar med längre utbildning mot bakgrund av gymnasierformer som genomfördes på 1990-talet: Can increased education help reduce the political opportunity gap?

svenska medborgare. Motsvarande för de vars partner inte röstade var 27 procent. Även bland inrikes födda och utländska medborgare återfinns liknande skillnader beroende på om partnern röstade eller ej.

ÄVEN ANDRA FAKTORER spelar roll för valdeltagandet. Att enbart studera hur röstandet hänger samman med om anhöriga också röstar ger inte hela bilden. Genom statistiska analyser kan vi ta hänsyn till faktorer som traditionellt brukar användas för att förklara valdeltagande, så som till exempel ålder och utbildning. När vi samtidigt studerar dessa traditionella faktorer och anhörigas röstning ser vi att det kvarstår ett tydligt samband mellan sannolikheten för eget röstande och anhörigas röstande, alltså oavsett exempelvis utbildningsnivå och ålder. Särskilt tydligt är det när vi studerar sambandet för de vars partner röstar. I likhet med danska studier pekar resultatet på en stor samvariation mellan eget röstande och anhörigas röstande också i Sverige. Det vill säga, om dina familjemedlemmar röstar är sannolikheten hög att även du röstar.

Vid en första anblick ser skillnaden baserad på om den anhöriga personen röstar något större ut bland utrikes födda och utländska medborgare men den djupare analysen som gjorts vittnar om att sambanden är minst lika påtagliga bland inrikes födda. Vi kan alltså bekräfta bilden att röstande även i Sverige är en social handling och i stor utsträckning också en familjeangelägenhet.

Jonas Olofsson

arbetar med demokratistatistik på SCB
010-479 47 18
jonas.olofsson@scb.se

Ny statistik om valdeltagande

Inför höstens val arbetar SCB med att ta fram den första totalräknade statistiken över valdeltagande sedan 1940.

– SCB har ansvar för den officiella statistiken och har dessutom ett regeringsuppdrag att följa upp hur valdeltagandet ser ut i olika grupper och regioner, säger Mikaela Järnbert på SCB.

Vid årets val kommer röstlängderna, alltså den papperslista med samtliga personer som får rösta som finns i varje vallokal, att användas för ytterligare en uppgift. Efter att valet är genomfört och de röstande har prickats av i röstlängden och all annan information om röstningen förts in och stämts av kommer röstlängderna att skannas in som underlag för den första totalräknade valdeltagandestatistiken sedan 1940. Först efter rösträkning och skanning fraktas de vidare till kommunarkiven.

VALDELTAAGANDE ses ofta som den viktigaste indikatorn på politisk delaktighet, och det är också ett uttalat mål från regeringens sida att höja valdeltagandet.

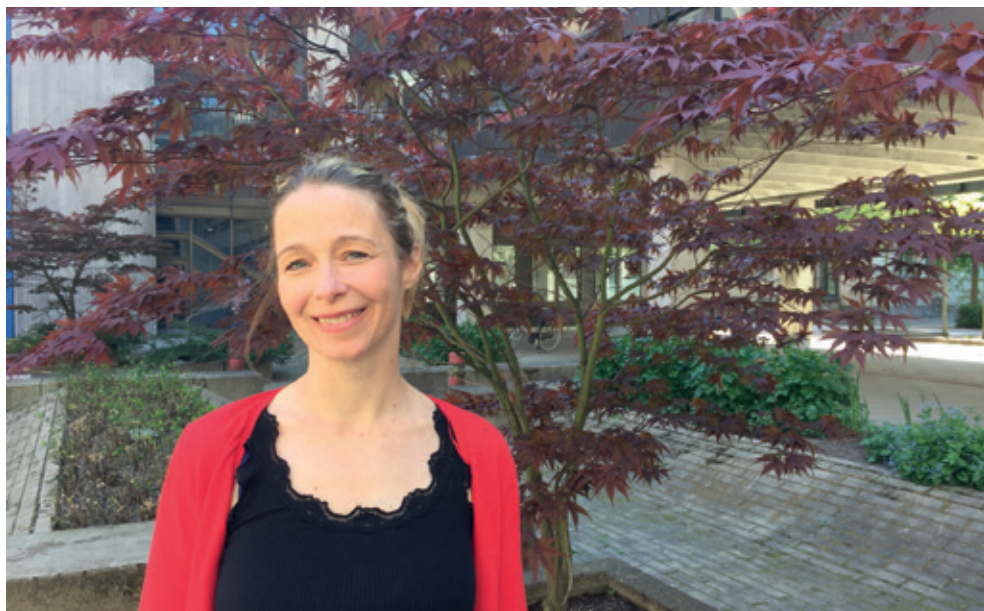
– SCB har ett regeringsuppdrag att följa upp hur valdeltagandet ser ut i olika grupper och regioner, säger Mikaela Järnbert som arbetar med demokratistatistik på SCB.

Från 1911 till 1940 genomfördes totalundersökningar av valdeltagandet. Sedan dess har vi använt en urvalsundersökning för att mäta i hur stor utsträckning olika grupper röstar. Men urvalsprinciperna gör att urvalet lokalt och regionalt blir för litet för att dra några slutsatser.

– Samtidigt får vi många frågor om valdeltagandet ute i kommunerna. Vi har ett högt valdeltagande i Sverige, där 86 procent röstade i senaste riksdagsvalet, men mellan valdistrikten kan det skilja drygt 45 procentenheter.

BAKGRUNDEN till den nya undersökningen är bland annat ett forskningsprojekt, där de två forskarna Sven Oskarsson och Karl-Oskar Lindgren vid Uppsala universitet skannat hela röstlängden för 2009 och 2010 års val, och kontroller har visat att det digitaliserade materialet håller hög kvalitet.

Projektet har inneburit mycket planering och utvärdering för SCB. Det är till exempel

Mikaela Järnbert arbetar med demokratistatistik på SCB. Foto: Anna Blomén.

juridisk ny mark att en myndighet digitaliserar en annan myndighets allmänna handling för ett eget syfte. Att länsstyrelserna är de som ska digitalisera röstlängderna beror på statistiksekretessen.

– SCB har rätt att begära ut allmänna handlingar för att göra statistik, men vi har inte rätt att skicka tillbaka dem eftersom det material vi tar in för att framställa statistik faller under absolut sekretess, säger Mikaela Järnbert.

SCB OCH LÄNSSTYRELSENA har tillsammans utvärderat skannern och utvecklat en process som kommer att involvera samtliga länsstyrelser ute i landet i skannandet av röstlängderna.

– Jag sitter själv i vallokal på valdagen, och jag kommer att dra ett väldigt tydligt streck med rätt penna, säger Mikaela Järnbert.

Själva skanningen kan inte börja förrän poströsterna och röster från dem som röstat i andra vallokaler än sin lokala, förts in i

röstlängden. Men därefter blir det en intensiv aktivitet.

– Det tar 15 sekunder att skanna en sida, och för vissa länsstyrelser kommer det att ta många timmars arbete att skanna in samtliga valdistrikt. Efter skanningen kommer röstlängderna sedan att levereras tillbaka till kommunerna för slutförvaring.

Under 2019 kommer SCB publicera statistik över totalräknat valdeltagande. Vilken är då drömstatistiken från det nya materialet?

– Liknande undersökningar finns redan i flera av våra nordiska grannländer. Bland annat har Danmark gjort många spännande analyser. Det är naturligtvis intressant att titta på valdeltagandet i olika grupper på lokal nivå, men vi vill också lära oss mer om förstagångsväljarna.

Anna Blomén

Allt färre är medlemmar i politiska partier

Andelen av befolkningen som är medlem i ett politiskt parti har minskat sedan 1980-talet. Även andelen som deltar aktivt i ett politiskt partis verksamhet har minskat. Intresset för att delta i politiska diskussioner har däremot ökat, framför allt bland kvinnor.

Ett intresse för samhällsfrågor eller politik kan ta sig olika uttryck. Vissa visar sitt engagemang genom att skriva på namnsamlingar, andra ger sina synpunkter i offentliga samråd om till exempel kommunal planering, medan ytterligare andra deltar aktivt inom ramen för ett politiskt partis verksamhet.

Utifrån ett demokratiskt perspektiv är det viktigt inte enbart att befolkningen röstar i de allmänna valen utan att det även finns de som är villiga att engagera sig i betydligt större utsträckning.

I Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) har det sedan 1980-talet ställts frågor om politiskt intresse. Det gör det möjligt att uttala sig om några olika uttryck ett politiskt intresse kan ta sig samt förändringar över tid.

FRÅGOR OM POLITISKT INTRESSE ställdes senast i undersökningen år 2014–15. Då var 5 procent av befolkningen i åldern 16–84 år medlemmar i något politiskt parti. Det motsvarar ungefär 400 000 personer. Högst andel partimedlemmar uppmättes åren 1984–85, då 15 procent uppgav att de var medlemmar i ett politiskt parti. Den minskade andelen medlemmar i politiska partier återfinns bland såväl kvinnor som män, unga som äldre, inrikes som utrikes födda, liksom bland såväl de med kortare som längre utbildning och de med såväl lägre som högre inkomster. Störst minskning sett till ålder och kön återfinns i gruppen män 60–64 år, där andelen partimedlemmar minskat från 25 till 7 procent mellan 1980–81 och 2014–15.

Under 1980-talet var det vanligare att män var partimedlemmar än att kvinnor var det. Då låg

Foto: Caiaimage, Johnér

5%

av befolkningen var medlemmar i ett politiskt parti 2014-15

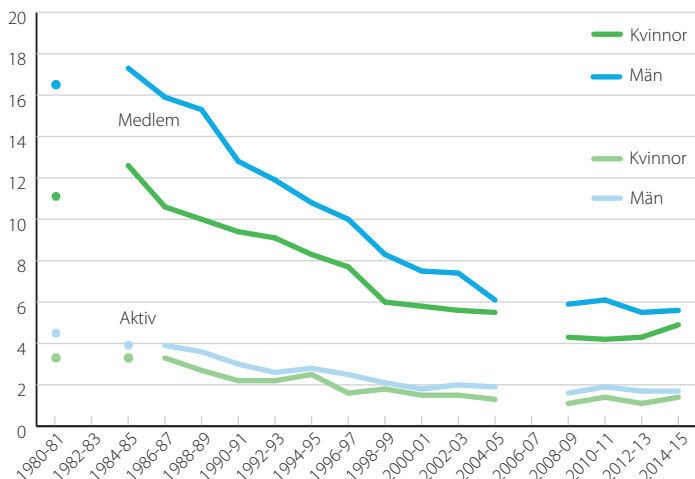
andelen som var medlemmar i ett politiskt parti på 15–17 procent bland män och 10–13 procent bland kvinnor. Även under merparten av åren därefter har en större andel män än kvinnor varit partimedlemmar. Skillnaden mellan män och kvinnor har dock minskat och år 2014–15 – då 6 procent av männen och 5 procent av kvinnorna var partimedlemmar – är skillnaden inte längre statistiskt säkerställd.

ATT DELTA AKTIVT i ett politiskt partis verksamhet, som till exempel att ha ett förtroendeuppdrag eller hjälpa till att anordna olika aktiviteter inom partiet, har också blivit mindre vanligt. Andelen aktiva partimedlemmar har halverats sedan början av 1980-talet, från 4 till 2 procent av Sveriges befolkning i åldrarna 16–84 år. Störst minskning sett till ålder och kön återfinns bland män 55–64 år, där andelen aktiva partimedlemmar minskat från 7 till 2 procent sedan år 1980–81.

I UNDERSÖKNINGEN får de som intervjuas ta ställning till fyra påståenden och välja det som de tycker bäst beskriver hur de brukar göra i samtal som handlar om politik. År 2014–15 uppgav 40 procent att de för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik. Det är en ökning

ALLT FÄRRE ÄR MEDLEMMAR OCH AKTIVA I POLITISKA PARTIER

Andel av befolkningen 16-84 år som är partimedlemmar respektive deltar aktivt i ett politiskt partis verksamhet, efter kön. År 1980-81 till 2014-15. Procent

Andelen som är medlemmar i politiska partier har minskat, liksom andelen som deltar aktivt i ett politiskt partis verksamhet.

sedan 1980-81, då motsvarande andel var 35 procent. Utvecklingen sedan början av 1980-talet har inte utgjorts av en stadigt ökande andel, utan har varierat något över tid. Andelen som oftast deltar i politiska diskussioner har som mest legat på 43 procent under åren 1992-93, 2004-05 liksom mellan åren 2008-13. Man kan inte undgå att fundera på vad som hände i Sverige under dessa år och om det fick fler att vilja diskutera politik. År 1992 höjde Riksbanken den svenska räntan till 500 procent och åren 1992-93 karaktäriserades av en internationell lågkonjunktur och en markant ökning av andelen arbetslösa i Sverige – bara för att nämna några exempel

FAKTA:

Resultaten baseras på Undersökningarna av levnadsförhållanden för åren 1980-2015. Resultat för åren 2006-07 är exkluderade på grund av det förändringsarbete som pågick under dessa år.

De skillnader över tid och mellan grupper som beskrivs i texten avser, om inget annat anges, statistiskt signifikanta skillnader baserat på 95-procentiga konfidensintervall.

Medlem i politiskt parti:

Har svarat ja på frågan *Är du medlem i något politiskt parti?*

Aktiv i politiskt parti:

Är medlemmar i ett politiskt parti och har svarat ja på följdfrågan *Deltar du aktivt i partiets verksamhet* (från och med år 2012 med tillägget: *till exempel har ett förtroendeuppdrag eller hjälper till att anordna olika aktiviteter?*)

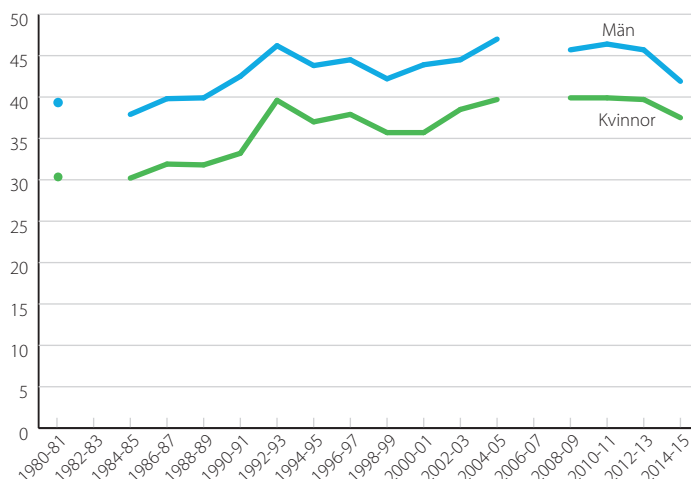
Deltar oftast i politiska diskussioner:

Har svarat att påståendet 4 passar bäst in på dem själva och hur de brukar göra när samtal kommer in på politik:

1. Jag brukar inte bry mig om att lyssna när folk börjar prata om politik.
2. Jag brukar nog lyssna, men jag lägger mig aldrig i diskussionen.
3. Det händer ibland, men inte så ofta, att jag säger vad jag själv tycker.
4. Jag brukar för det mesta vara med i diskussionen och säga min åsikt.

ÖKNING AV ANDELEN KVINNOR SOM DISKUTERAR POLITIK

Andel av befolkningen 16-84 år som för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik, efter kön. År 1980-81 till 2014-15. Procent

Andelen kvinnor som deltar i politiska diskussioner har ökat jämfört med 1980-81. För män finns ingen statistiskt säkerställd skillnad.

Andelen aktiva partimedlemmar har halverats sedan början av 1980-talet

på sådant som då kanske bidrog till att fler blev intresserade av att diskutera politik.

Sedan 1980-talet har det varit vanligare att män uppgett att de deltar i politiska diskussioner än att kvinnor gjort det. Skillnaden mellan kvinnor och män har dock minskat. År 2014-15 uppgav 42 procent av männen, jämfört med 38 procent av kvinnorna, att de för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik. Motsvarande andelar 1980-81 var 40 procent bland män och 30 procent bland kvinnor. För kvinnor är ökningen mellan 1980-81 och 2014-15 i andel som deltar i politiska diskussioner statistiskt säkerställd. Det är däremot inte motsvarande skillnad bland män.

Det är framför allt bland kvinnor 40-84 år och män 60-84 år som en allt högre andel för det mesta är med och säger sin åsikt i samtal om politik. I åldersgruppen 65-74 år har till exempel denna andel ökat från 23 till 39 procent mellan 1980-81 och 2014-15. En motsatt utveckling – med en minskad andel som oftast deltar i samtal som handlar om politik – återfinns i åldersgruppen 20-29 år, liksom bland personer med eftergymnasial utbildning och bland utrikes födda män.

Charlotte Samuelsson

arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden på SCB
010-479 48 17
charlotte.samuelsson@scb.se

LÄS MER

Undersökningarna av levnadsförhållanden www.scb.se/le0101.

Var femte arbetslös avvaktar att påbörja ett arbete

Arbetslösheten består till stor del av personer som är arbetsökande, men man räknas också som arbetslös när man avvaktar att påbörja ett arbete inom tre månader. Avvaktarna består framförallt av ungdomar och studenter som under våren inväntar ett sommarjobb.

För att en person ska räknas som arbetslös i Sverige måste personen först och främst vara utan arbete och kunna ta ett arbete inom 14 dagar. Dessutom måste personen antingen ha sökt ett arbete under de senaste fyra veckorna, alternativt avvakta att påbörja ett arbete som börjar inom tre månader. Man kan också både avvakta ett arbete och aktivt söka jobb och räknas som arbetslös.

Det som utmärker avvaktarna från andra arbetslösa är alltså att de inte längre är arbetsökande i den vanliga bemärkelsen eftersom de redan hittat ett arbete och därmed är på väg in på arbetsmarknaden. Avvaktare har därför en koppling till arbetsmarknaden som andra arbetslösa inte har.

Under 2016 bestod arbetslösheten till en femtedel, 21 procent, av avvaktare enligt Arbetskraftsundersökningarna (AKU). De senaste tio åren har antalet avvaktande arbetslösa i Sverige varit relativt stabilt. Det innebär att avvaktare utgjort en större andel av arbetslösheten när arbetslösheten varit låg och tvärtom. När arbetslösheten exempelvis sjönk under 2016 utgjorde avvaktarna en större andel av de arbetslösa än tidigare.

ANTALET AVVAKTANDE ARBETSLÖSA är ungefär lika stort bland kvinnor och män, med

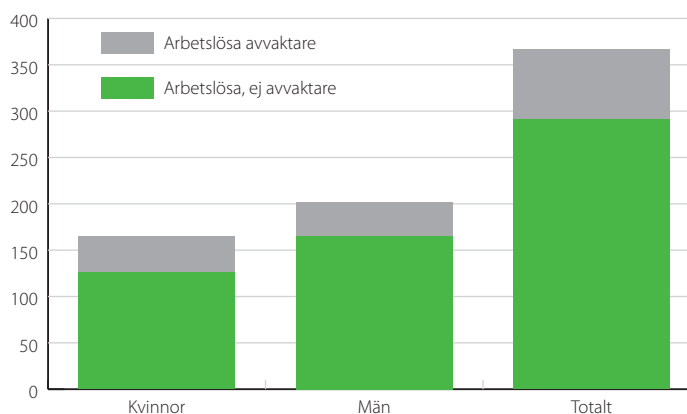
Foto: Nik MacMillan, Unsplash

Avvaktare har en koppling till arbetsmarknaden som andra arbetslösa inte har

LIKA MÅNGA ARBETSLÖSA SOM AVVAKTAR ARBETE BLAND KVINNOR OCH MÄN

Arbetslösa och därav avvaktande arbetslösa 2016, 15–74 år. Antal i tusental

Det finns ungefär lika många kvinnor och män som är arbetslösa och avvaktar ett arbete. Som andel av alla arbetslösa är det vanligare att kvinnor är avvaktare. Det hänger samman med att den totala arbetslösheten är högre för män.

38 000 avvaktande kvinnor och 37 000 män 2016. Som andel av totala antalet arbetslösa för respektive kön var 23,3 procent av kvinnorna avvaktare, jämfört med 18,3 procent bland männen. Skillnaden kan förklaras av att det totala antalet arbetslösa var högre bland männen.

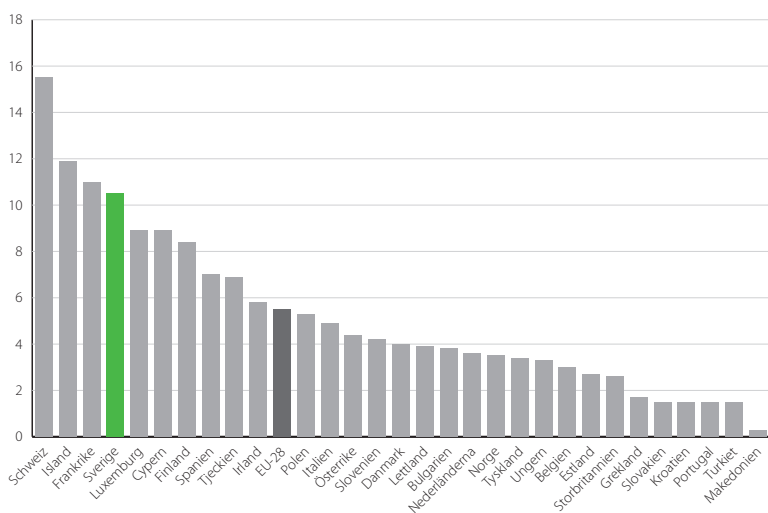
Under 2016 var det i genomsnitt 39 000 unga i åldern 15–24 år som var arbetslösa och avvaktade ett arbete. Det motsvarar en knapp tredjedel, 32 procent, av alla arbetslösa ungdomar. Ungdomarna utgjorde drygt hälften, 52 procent, av alla avvaktare totalt.

Av de avvaktande arbetslösa ungdomarna var två tredjedelar, 67 procent, antingen heltidsstuderande eller studenter med sommarlov (en student anses ha sommarlov om hen har för avsikt att fortsätta studera efter sommaren). I och med att heltidsstudenter räknas som arbetslösa både när de söker sommarjobb och när de är avvaktare och väntar på att sommarjobbet ska börja så förlängs perioden då dessa studenter räknas som arbetslösa.

INRIKES FÖDDA ÄR OFTARE AVVAKTARE jämfört med utrikes födda, både räknat i antal och som andel av det totala antalet arbetslösa. År 2016 fanns det 58 000 inrikes födda och 18 000 utrikes födda avvaktare. Som andel av det totala antalet arbetslösa hos respektive grupp motsvarar det 28,6 procent bland inrikes födda och 10,7 procent bland utrikes födda. Om man exkluderar avvaktarna från de arbetslösa var arbetslösheten 3,4 procent bland inrikes födda och 14,0 procent bland utrikes födda.

STOR ANDEL ARBETSLÖSA SOM AVVAKTAR ARBETE I SVERIGE

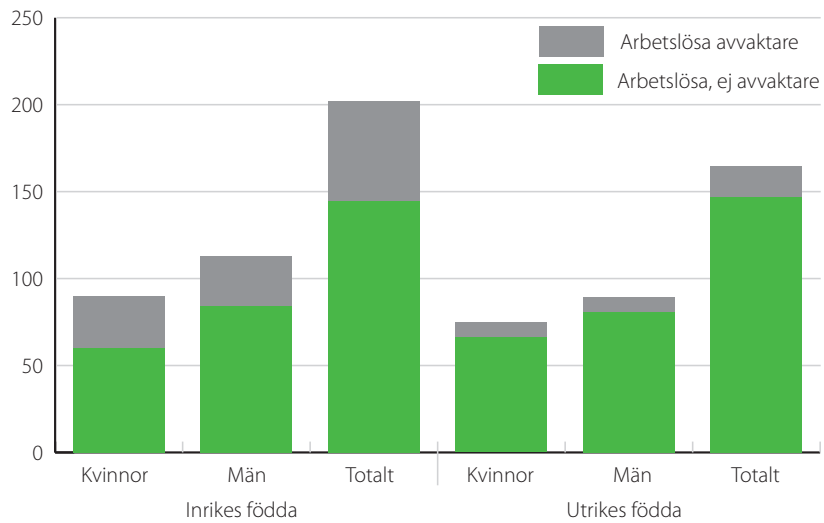
Andel avvaktare av samtliga arbetslösa efter land, 15–74 år, 2016. Procent

I Sverige utgör avvaktare en relativ stor andel av arbetslösheten i jämförelse med andra europeiska länder. Sommarjobb bland studerande ungdomar är en förklaring.

VANLIGARE MED ARBETSLÖSA SOM AVVAKTAR ARBETE BLAND INRIKES FÖDDA

Arbetslösa och därav avvaktande arbetslösa inrikes och utrikes födda i åldern 15–74 år 2016. Antal i tusental

Bland inrikes födda är både antalet avvaktare och andelen avvaktare av de arbetslösa större än bland utrikes födda. Mer än var fjärde inrikes född arbetslös avvaktar att påbörja ett arbete som de har fått. Bland utrikes födda är var tionde arbetslös avvaktare.

75 000 personer var avvaktande arbetslösa 2016 i genomsnitt

SVERIGE HAR HÖG UNGDOMSARBETSLÖSHET i internationella jämförelser. En kombination av Sveriges utbildningsstruktur och förekomsten av avvaktare är en av orsakerna. Att Sverige har många ungdomar och studenter som jobbar under sommaren och därmed räknas som arbetslösa som avvaktar arbete under våren ökar ungdomsarbetslösheten.

I internationella jämförelser räknas man enbart som avvaktare om man inte har sökt

arbete de senaste fyra veckorna. Detta är en snävare definition av avvaktare än den som används i Sverige. Med den internationella definitionen hamnar Sverige nära toppen för Europa när det gäller andelen avvaktare, med 10,5 procent av de arbetslösa som avvaktar arbete. Som jämförelse har Finland en något lägre andel avvaktare, 8,4 procent, medan Danmark och Norge ligger väsentligt lägre med 4 respektive 3,5 procent. Olikheterna i antalet avvaktare mellan länder hänger bland annat samman med om studenter har längre studieuppehåll utan studiemedel eller inte. I Sverige får man inte studiemedel under sommaren, vilket gör att många heltidsstudenter söker sommarjobb och därmed klassas som avvaktande arbetslösa.

Linnea Johansson Kreuger arbetar med och Mattias Enlund arbetade fram till våren 2018 med Arbetskraftsundersökningarna på SCB

Linnea Johansson Kreuger

010-479 44 97

linnea.johanssonkreuger@scb.se

LÄS MER

AKU:s temarapport för 4:e kvartalet 2017 "Arbetslösa som avvaktar att påbörja ett arbete 2005–2016".

Demografiska statistikområden

– en ny regional indelning under kommuner

Den 1 januari 2018 inrättade SCB en ny regional indelning, DeSO – Demografiska Statistikområden. DeSO gör det möjligt att på ett bättre sätt göra analyser utifrån statistik på små geografiska områden.

OLIKA SÄTT ATT DELA IN SVERIGE i mindre områden kallas för regionala indelningar. De vanligaste indelningarna SCB och andra myndigheter använder när de publicerar statistik är län och kommun. Men det

finns användare av statistik, exempelvis forskare, myndigheter eller företagare, som behöver kunna bryta ner statistiken på ännu mindre områden. De flesta kommuner är ganska stora avseende befolkning och yta och det kan finnas skillnader i exempelvis befolkningens sammansättning mellan olika stadsdelar och tätorter och glesare bebyggelse. Behovet av att få tillgång till statistik på låg regional nivå för att exempelvis följa upp segregation och socioekonomisk utveckling har under senare år ökat. För att underlätta dessa analyser har SCB skapat en ny regional indelning, DeSO – Demografiska Statistikområden.

DET FANNS FLERA KRAV PÅ DeSO. De viktigaste var att indelningen skulle vara stabil över tid, både avseende befolkningsmängd och att gränserna inte ska ändras. Områdena skulle dessutom följa kommungränserna så att de kan aggregeras till kommun, län och riket. Det var också viktigt att samma metod användes över hela landet. De kriterier som användes för att skapa DeSO var att ta hänsyn till befolkningens storlek och rumsliga barriärer. Dessutom skulle bebyggelsekoncentrationer och bebyggelsemönster byggas in.

BEFOLKNINGENS STORLEK. Områdena behöver ha en minsta storlek för att undvika att statistiken avser för få personer. Det kan lätt hända om ett litet antal invånare ska redovisas uppdelat på olika bakgrundsvariabler som till exempel kön, ålder och utbildningsnivå. Men områdena bör inte heller vara för stora befolkningsmässigt. Därför har det byggts in ett tak för att undvika att framtida områden blir för stora. Om ett kommande område går över taket ska det vara möjligt, via kodsättningen av DeSO, att dela området

DeSO FÖLJER RUMSLIGA BARRIÄRER SOM EXEMPELVIS VATTENDRAG

DeSO för delar av Hammarby sjöstad och Södermalm i Stockholm

Källa: Bearbetningar © SCB, övrig geodata © SCB, Lantmäteriet

Bilden över en del av Stockholms tätort visar att DeSO följer gator och vattendrag.

” Behovet av att få tillgång till statistik på låg regional nivå har ökat.

till två delområden. Flertalet DeSO ligger befolkningsmässigt omkring 1 500 invånare, men en undre gräns har satts till cirka 600 och en övre till cirka 3 500 invånare.

RUMSLIGA BARRIÄRER. När DeSO skapades tog man hänsyn till rumsliga barriärer. DeSO tar hänsyn till de geografiska förutsättningarna så att gränserna i stor utsträckning följer gator, vattendrag och järnvägar som exempel på naturliga avgränsare mellan områden.

BYGGA IN BEBYGGSEKONCENTRATIONER. Vid den senaste tätortsavgränsningen 2015 fanns 1 979 tätorter i riket. Över tid förändras dessa genom både tätortsexpansion och att tätorter uppgår i andra större orter. Men det finns även tätorter som upphör att vara tätorter och nya tätorter som uppstår. Den nya områdesindelningen utgår så långt det är möjligt från den senaste tätortsindelningen men ger också utrymme för en expansion av tätorterna då en tillväxtzon byggts in runt landets större tätorter.

BYGGA IN BEBYGGSEMÖNSTER. Ett ursprungligt önskemål från bland annat forskare har varit att försöka ta hänsyn till parametrar som bebyggelsens ålder, typ av byggnader och upplåtelseform i respektive område. Faktorerna är möjliga att ta hänsyn till vid skapandet av områden men risken är att områdets struktur förändras över tid och då tappar områdena sin stabilitet. För att ändå kunna följa bebyggelsen inom DeSO kan områdena klassas utifrån vilken huvudsaklig bebyggelse som finns där.

DeSO HAR INGA NAMN utan identifieras enbart med hjälp av en kod. Koden innehåller en hel del information för att underlätta för dem som använder indelningen. De första positionerna utgörs av läns- och kommunkoden så att det ska vara enkelt att placera eller gruppera DeSO geografiskt. Sedan innehåller koden också en bokstav (A, B eller C) som grupperar DeSO i tre olika kategorier. Ett DeSO i kategori A ligger till största delen utanför större befolkningskoncentrationer eller tätorter. DeSO i kategori B ligger till största delen i en befolkningskoncentration eller tätort, men inte i kommunens centralort. I kategori C finns DeSO som till största delen ligger i kommunens centralort. Efter bokstaven kommer ett löpnummer inom varje kategori inom kommunen och koden avslutas sedan med en reservplats som möjliggör att DeSO delas i de fall där befolkningstillväxten är stor.

GRÄNSERNA TILL DeSO FINNS SOM ÖPPEN DATA och kan laddas ner från SCB:s hemsida. Då får man också med totalbefolkningen per 2016-12-31.

Gunilla Sandberg och Stefan Palmelius arbetar med regionala indelningar på SCB

Gunilla Sandberg

010-479 65 82
gunilla.sandberg@scb.se

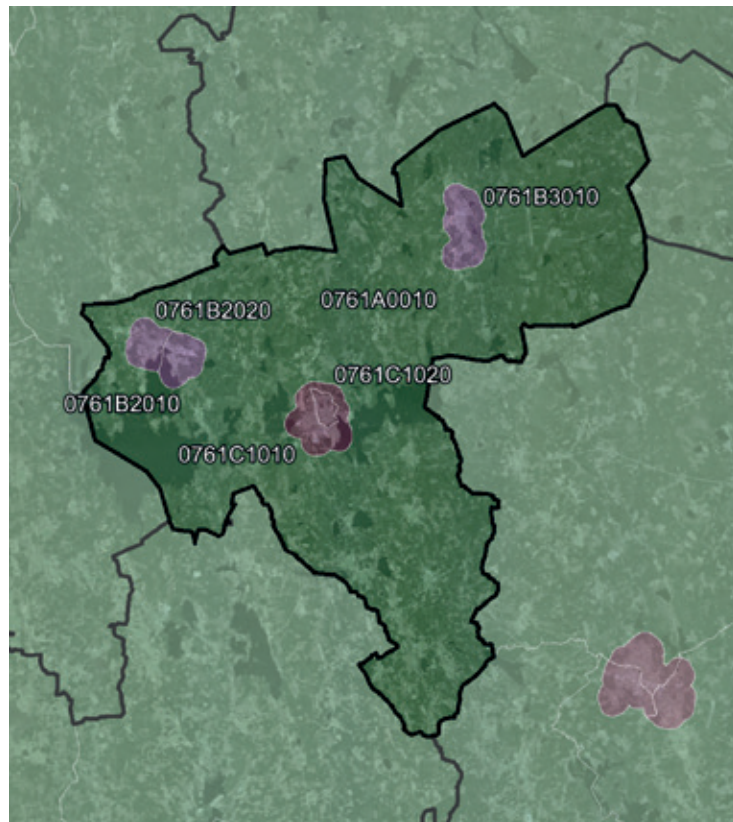

Stefan Palmelius

010-479 60 17
stefan.palmelius@scb.se

DeSO-KODEN ÄR INFORMATIONSBÄRANDE

Exempel på kodsättning av DeSO i Lessebo kommun

Källa: Bearbetningar © SCB, övrig geodata © SCB, Lantmäteriet

Lessebo kommun består av sex DeSO: Två DeSO bestående av kommunens centralort (C), tre DeSO där två av kommunens större befolkningskoncentrationer utanför centralorten ingår (B), och resten av kommunen där befolkningskoncentrationen är lägre (A).

Knappt **6000** DeSO har skapats för att dela in Sverige i mindre områden än kommuner.

DeSO ERSÄTTER SAMS

SAMS - Small Areas for Market Statistics är en indelning som SCB skapade tillsammans med kommunerna år 1994. Den skiljer sig dock mycket åt över landet eftersom olika metoder användes i olika kommuner. Därutöver har bebyggelse och infrastruktur förändrats mycket de senaste 20 åren. Det har lett till att SAMS inte längre fyller de behov som finns. DeSO ersätter därför SAMS som kommer att upphöra som indelning år 2020.

Två av tio ungdomar inom kommunernas aktivitetsansvar

Sveriges kommuner har sedan 2015 ett aktivitetsansvar för ungdomar under 20 år som varken fullföljt sin gymnasieutbildning eller studerar på ett nationellt gymnasieprogram. Syftet är att stötta ungdomar att återuppta eller påbörja en gymnasieutbildning. De unga som ingår i det kommunala aktivitetsansvaret har mycket olika förutsättningar, vilket ställer stora krav på kommunerna.

SCB samlar på uppdrag av Skolverket in uppgifter från kommunerna om ungdomarna som ingår i aktivitetsansvaret. 2016 var det 115 000 ungdomar som omfattades av det kommunala aktivitetsansvaret. Det motsvarar cirka 22 procent av samtliga ungdomar mellan 16 och 20 år. Av de unga som ingår i aktivitetsansvaret är cirka 58 procent män.

UNGDOMARNA INOM AKTIVITETSANSVARET har mycket olika studiebakgrund. En grupp har läst förhållandevis mycket av ett nationellt program i gymnasieskolan medan andra inte läst någonting alls på ett nationellt program. Ytterligare en grupp inom aktivitetsansvaret läser på ett introduktionsprogram, som alltså inte motsvarar ett nationellt program. Att ungdomarna har väldigt olika förutsättningar ställer stora krav på kommunerna då Skolverkets allmänna råd betonar just att det är lämpliga individuella åtgärder som ska erbjudas ungdomarna.

FYRA AV TIO UNGA I AKTIVITETSANSVARET, eller 45 000 ungdomar, studerar på ett introduktionsprogram. Av dem är drygt hälften nyinvandrade, alltså födda utomlands av föräldrar som också är utrikes födda och de har blivit folkbokförda i Sverige för mindre än fyra år sedan. Detta kan förklaras av att ett av introduktionsprogrammen är just språkintrouktion.

BLAND ÖVRIGA UNGA I AKTIVITETSANSVARET, de 70 000 som alltså inte studerar på ett introduktionsprogram, har sju av tio någon gång varit registrerade på ett nationellt program i gymnasieskolan. Drygt fyra av tio, eller 30 000 unga, har läst förhållandevis mycket på ett nationellt program. Det beror på att de ungdomar som avslutat sin gymnasieutbildning med studiebevis, alltså inte klarat kravet för gymnasieexamen, räknas in i kommunernas aktivitetsansvar. I denna grupp är andelen nyinvandrade liten. Övriga 40 000 har inte läst så mycket eller inte något alls på ett nationellt program. Bland de ungdomar som inte läst så mycket av ett nationellt program är omkring 25 procent nyinvandrade. Bland dem som aldrig varit registrerade på ett nationellt program är fyra av tio nyinvandrade.

DET FINNS SKILLNADER I SOCIAL BAKGRUND mellan de ungdomar som ingår i aktivitetsansvaret och de ungdomar i åldern 16–20 år som inte ingår i aktivitetsansvaret. Vid denna jämförelse har samtliga nyinvandrade ungdomar samt ungdomar inom aktivitetsansvaret

Ungdomarna inom aktivitetsansvaret har mycket olika studiebakgrund

UNGA INOM KOMMUNERNAS AKTIVITETSANSVAR

115 000 ungdomar ingår i kommunernas aktivitetsansvar.
De motsvarar 22 procent av samtliga 16-20-åringar.

70 000 läser inte på ett introduktionsprogram

45 000 läser på ett introduktionsprogram

30 000 har läst en stor del av ett nationellt program

40 000 har inte läst så mycket av ett nationellt program

115 000 ungdomar mellan 16 och 20 år ingår i kommunernas aktivitetsansvar eftersom de varken studerar på ett nationellt program eller har tagit en gymnasieexamen. 45 000 av de unga läser på ett introduktionsprogram. Av dem har drygt hälften invandrat till Sverige de senaste fyra åren. Bland de övriga 70 000 har 30 000 läst en stor del av ett nationellt program medan 40 000 inte har gjort det.

som läst förhållandevis mycket av ett nationellt program uteslutits. Exempelvis är andelen utrikes födda högre bland ungdomar som ingår i aktivitetsansvaret. Även när ungdomar som invandrat de senaste fyra åren utesluts är andelen utrikes födda dubbelt så hög, omkring 20 procent, för ungdomar inom aktivitetsansvaret som för ungdomar som inte ingår i aktivitetsansvaret.

Det finns också skillnader vad gäller föräldrars utbildnings- och inkomstnivå. Unga i aktivitetsansvaret har mer sällan föräldrar med eftergymnasial utbildning och oftare föräldrar med högst gymnasial eller förgymnasial utbildning jämfört med de 16–20-åringar som inte ingår i aktivitetsansvaret. Unga i aktivitetsansvaret har också i större utsträckning föräldrar med relativt låga inkomster jämfört med unga som inte ingår i aktivitetsansvaret.

ENLIGT STATISTIK FRÅN SKOLVERKET erbjöds omkring 21 500 av de 115 000 ungdomarna i aktivitetsansvaret minst en åtgärd. Vanligast var Annan åtgärd, som erbjöds till 24 procent. Annan åtgärd kan handla om till exempel kartläggningssamtal. Studier på introduktionsprogram erbjöds till 18 procent och studie- och yrkesvägledning till 8 procent. För 21 procent av ungdomarna rapporterades alternativet Erbjuden åtgärd men tackat nej.

Det är fortfarande för tidigt att analysera vad ungdomarna gör efter att de avslutat sin registrering inom det kommunala aktivitetsansvaret. Men inom några år kommer det vara möjligt att ta fram uppgifter kring deras etablering på arbetsmarknaden och om målet med att påbörja eller återgå till studier har lyckats.

Johan Helsing

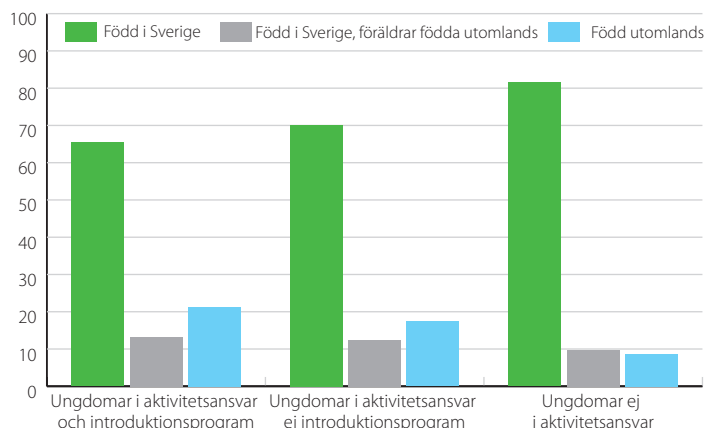
arbetar med utbildningsstatistik på SCB
010-479 65 56
johan.helsing@scb.se

LÄS MER

Skolverkets rapport Redovisning av kommunernas aktivitetsansvar 2016

HÖGRE ANDEL UTRIKES FÖDDA BLAND UNGA I AKTIVITETSANSVAR

Utländsk/svensk bakgrund för ungdomar i aktivitetsansvar samt ej i aktivitetsansvar. Procent

115 000

ungdomar omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret

FAKTA

Det kommunala aktivitetsansvaret

1 januari 2015 ersattes kommunens informationsansvar av aktivitetsansvaret som gäller för folkbokförda ungdomar som fullgjort skolplikten men som inte genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande. Ansvaret gäller till dess att ungdomen fyllt 20 år eller återupptar utbildning på nationellt program eller motsvarande utbildning.

Kommunen ska hålla sig informerad om dessa ungdomars sysselsättning och är skyldig att erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder som i första hand syftar till att motivera ungdomen att påbörja eller återuppta en utbildning. Åtgärderna kan innebära: erbjudande om att påbörja studier på introduktionsprogram, studie- och yrkesvägledning, praktikplatser, motiverande samtal, studiebesök, andra former av studier, stöd i kontakt med andra myndigheter samt friskvård, fritids- och kulturaktiviteter.

Huruvida elever som läser på introduktionsprogram ska ingå i aktivitetsansvaret har varit under diskussion. I maj 2018 väntas riksdagen fatta ett beslut kring detta.

SCB har på uppdrag av Skolverket samlat in uppgifter från kommunerna om ungdomarna som ingår i aktivitetsansvaret sedan starten i januari 2015. Det finns vissa problem med både över- och undertäckning där kommuner kan ha svårt att dels ringa in de folkbokförda ungdomarna som ingår i aktivitetsansvaret men också svårt att veta vilka ungdomar som borde exkluderas.

Mer statistik kring aktivitetsansvaret och de genomförda åtgärderna finns på Skolverkets webbplats:

<https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/kommunernas-aktivitetsansvar>

UNGA I AKTIVITETSANSVAR HAR OFTARE FÖRÄLDRAR MED LÄGRE UTBILDNINGSNIVÅ

Föräldrars utbildningsnivå för ungdomar i aktivitetsansvar samt ej i aktivitetsansvar. Procent

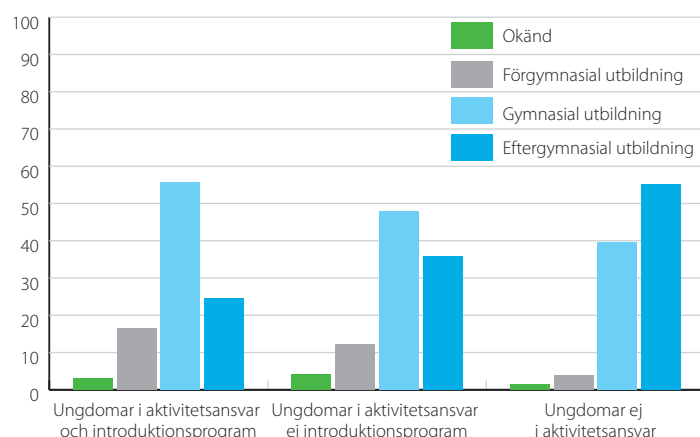

Foto: rawpixel.com, Unsplash

Ökade utgifter för socialt skydd

Statens utgifter för det sociala skyddet ökade både i löpande priser och i förhållande till BNP år 2016. I det sociala skyddet ingår ersättningar som exempelvis pensioner och arbetslöshetsersättning samt förmåner som sjukvård, barnomsorg och boende för asylsökande. Mellan åren 2015 och 2016 ökade de totala utgifterna för socialt skydd med 63,9 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 5,2 procent. Motsvarande ökning mellan 2014 och 2015 var 5,3 procent. Som andel av BNP ökade utgifterna marginellt från 29,4 procent år 2015 till 29,5 procent år 2016.

Källa: SCB, www.scb.se

Vanligast för barn att bo i småhus

Drygt hälften av Sveriges befolkning, 53 procent, bor i ett småhus. De allra flesta av dessa bor i ett småhus som hushållet äger. Hur man bor varierar med ålder och livssituation. För dem under 20 år är det vanligast att bo i småhus. Under de första fem åren i livet flyttar många barn från flerbostadshus till småhus. År 2017 bodde 58 procent av barn 0–9 år och 65 procent av 10–19-åringarna i ett småhus.

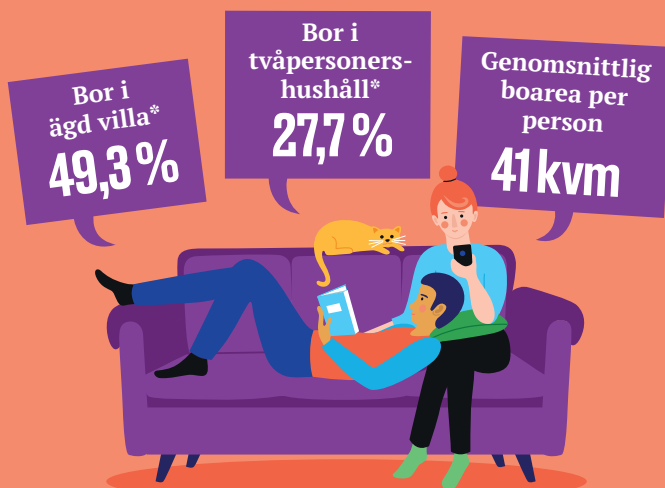
I åldrarna 20 till 39 år är det istället vanligast att bo i flerbostadshus, med hyresrätt eller bostadsrätt. I den åldern flyttar många från föräldrarnas bostad till en egen. Från 40 till 79 års ålder är det åter vanligast att bo i ett småhus.

Källa: SCB, www.scb.se

Foto: Max Goncharov, Unsplash

SVENSKA HEM

SCB

*Avser andelen personer i befolkningen.
Källa: Hushållens boende / Befolkningsstatistik, 2017

Många får nytt jobb efter nedläggning

De flesta som drabbas av en arbetsplatsnedläggning eller personalneddragning får ett nytt arbete. En genomgång av alla nedläggningar av större arbetsplatser i Sverige mellan åren 1990–2015 visar att 69–95 procent av de drabbade fått nya jobb fyra år efter att neddragningarna började.

Källa: SCB, www.scb.se

2028

beräknas Sveriges folkmängd passera 11 miljoner.

Källa: SCB, www.scb.se

Foto: Element5 Digital, Unsplash

1,4 miljoner högutbildade i Sverige

Av befolkningen i åldern 25–64 år har 43 procent någon form av eftergymnasial utbildning. En dryg fjärdedel, 27 procent, har minst treårig eftergymnasial utbildning. Det motsvarar 1 395 000 personer. De senaste åren har andelen högutbildade ökat med omkring en halv procentenhet per år. Majoriteten av kommunerna med allra högst utbildningsnivå ligger i Stockholms län, där en tredjedel eller mer av befolkningen har minst treårig eftergymnasial utbildning i nio av kommunerna.

Källa: SCB, www.scb.se

Fler har en nära vän

I hela befolkningen 16 år och äldre ökade andelen med en nära vän från 84 till 87 procent mellan 2008–2009 och 2016–2017. Ökningen är större bland äldre. Andelen som har en nära vän ökade under samma tid med 9 procentenheter bland personer 85 år och äldre, från 63 procent till 72. En eventuell sammanboende partner är då inte medräknad som nära vän.

Källa: SCB, www.scb.se

Sjuksköterskor mer jämställda än läkare

Oavsett om kvinnor arbetar som läkare eller sjuksköterskor har de lägre lön än sina manliga kollegor. Kvinnliga läkare har 91,7 procent av männens lön. Motsvarande siffra för sjuksköterskor är 98,6 procent.

Källa: SCB, www.scb.se

1 av 3

förvärvsarbetande är fysiskt utmattad efter arbetet
minst en gång i veckan.

Källa: SCB, www.scb.se

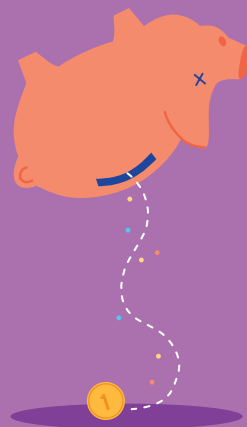
Stort lärarbehov fram till 2031

Fram till 2031 beräknas lärarbehovet öka med omkring 35 000 heltidstjänster, vilket motsvarar en ökning med 20 procent. Mest bedöms lärarbehovet öka inom grundskolans årskurs 4–6 och 7–9 samt inom gymnasieskolan. Antalet barn i dessa åldrar väntas öka kraftigt, framför allt de kommande fem åren. Samtidigt väntas många lärare gå i pension under prognosperioden och en del lärare lämnar läraryrket av andra skäl.

För att tillgodose lärarbehovet fram till 2031 krävs det därför att drygt 15 000 lärare per år examineras, men om allt fortsätter som nu väntas närmare 10 000 lärare examineras årligen under prognosperioden. Antalet examinerade beräknas alltså kraftigt understiga examinationsbehovet.

Källa: SCB, www.scb.se

MEDGES EJ

19%

har inte råd med
en oväntad utgift
på 12 000 kr

SCB

Avser personer 16 år och äldre i hushåll som inte klarar av en oväntad utgift utan att låna eller be om hjälp. Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden, 2016–2017

Aktiva medborgare i Sverige

Av undersökningen EU-SILC, som genomförs i EU:s medlemsländer samt i ytterligare några länder i Europa, framgår att 13 procent av EU:s befolkning 16 år och äldre under de senaste 12 månaderna deltagit i en protest (t.ex. demonstrerat, kontaktat någon politiker, skrivit en insändare eller skrivit på en namninsamling), ett offentligt samråd (till exempel gällande kommunal planering) eller ett politiskt partis eller en lokal intressegrupps verksamhet.

Av de länder som deltog i undersökningen år 2015 var andelen så kallade "aktiva medborgare" högst i Sverige, 31 procent, följt av Schweiz, 27 procent, och Nederländerna, 25 procent. Lägst andel hade Cypern, 2 procent. Även Slovakien, Rumänien och Bulgarien hade relativt låga andelar, 3-4 procent.

Andel av befolkningen 16 år och äldre som deltagit i protest, offentligt samråd eller politiskt partis eller lokal intressegrupps verksamhet de senaste 12 månaderna, 2015. Procent.

